

Informativno političko glasilo

Bunjevačke Novine

www.bunjevacke-novine.com

Subotica, jul 2010. - Godina VI - Broj 61 - Cina: 50 dinara

11

12

ISSN 1451-2505

PODILJEN NACIONALNI SAVIT!

Bunjevački Nacionalni Savet

Национални савет буњевачке националне мањине

Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine

National Council of the Bunjevac Ethnic Minority

Slušajte radio emisije na bunjevačkom jeziku – „Bunjevačka rič“

Radio Novi Sad - 100 MHz vrime emitovanja:
petak 22.00 - 22.30 sati

Radio Subotica - 89,6 MHz vrime emitovanja:
subota 20.00 - 20.30 sati

Radio „Trend“ - Bačka Topola 97,8 MHz vrime emitovanja:
nedilja 12.00 - 12.30 sati

Radio Sombor - 97,5 MHz 14.00 - 14.30 sati

Gledajte bunjevačku emisiju „SPEKTAR“

Televizija Novi Sad – II program
vrime emitovanja: nediljom od 17.30, a repriza
je naredne nedilje od 17.30 sati

Bunjevački nacionalni praznici:

2. februar, *Dan velikog prela*

23. februar, *Dan izbora prvog novog Nacionalnog savita*

15. avgust, *Dan Dužijance*

25. novembar, *Dan kad je 1918. godine u Novom Sadu održana Velika narodna skupština Srba, Bunjevaca i ostali Slovena*

Positite naše internet strane
www.bunjevci.org.rs

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA

PODVIKUJE BUNJEVAČKA VILA
IZ OBLAKA RAŠIRILA KRILA,
OJ BUNJEVČE PROBUDI SE SADA
STAREŠINO SUBOTIČKOG GRADA.

MENE MATI UČILA PIVATI
PIVAJ SINE DA BUNJEVCI ŽIVE,
NEK NAM ŽIVI NAŠA MILA BAČKA,
TAMBURICA, PISMA BUNJEVAČKA.

NE ZOVEMO SAMO BOGATAŠE
VEĆ I DRUGE STANOVNIKE NAŠE,
JA SAM SINAK SUBOTICE GRADA
NE DAM VIŠE DA MOJ NAROD STRADA.

BUNJEVAČKA SVEČANA PISMA

OSNIVANJE I FUNKCIONISANJE NIU „BUNJEVAČKOG INFORMATIVNOG CENTRA POMOGLI

MINISTARSTVO
KULTURE
REPUBLIKE
SRBIJE

POKRAJINSKI
SEKRETARIJAT
ZA INFORMACIJE
AUTONOMNE
POKRAJINE
VOJVODINA

Informativno-političko glasilo
bunjevačke nacionalne manjine

Godina VI Broj 61

Jul 2010. godine

Cina 50 dinara

Izlazi prve nedilje u mjesecu

Izdavač:

NIU „BUNJEVAČKI INFORMATIVNI
CENTAR” - Subotica

Osnivač izdavača:

NACIONALNI
SAVET BUNJEVAČKE NACIONALNE
MANJINE

Direktor NIU „BIC” i

glavni i odgovorni urednik:

mr Suzana Kujundžić – Ostojić

Savit novina:

Mijo Mandić, Marija Šamu, Joso Poljaković

Tehnički urednik:

Ivan Stantić

Stalni saradnici:

Ana Vojnić Kortmiš, Livia Tričko Stantić,
Josu Poljaković, Desa Kujundžić, Marija
Horvat, Ružica Parčetić, Nikola Sedlak,
Dragan Tovarišić, Tamara Babić

Naslovna strana:

Podile

Adresa:

Trg cara Jovana Nenada 15/1,

24000 Subotica

Telefon/fax: 024 523-505

e-mail: bic@tippnet.rs

Tekući računi:

160-143270-73 i 335-16082-21

Štampa:

Rotografika Subotica

Tiraž:

1.000

Dizajn:

Studio Trid Beograd

Distribucija:

„Štampa sistem” - Beograd, „Press interna-
tional” - Novi Sad, „Futura plus” -
Zemun

Nacionalni savet

bunjevačke nacionalne manjine:

Kancelarija u Subotici:

Trg cara Jovana Nenada 15/5,

24000 Subotica

Telefon/fax: 024 554-881

e-mail: bns.scg@EU.net.yu,

bns.scg@panonn.net

Regionalna kancelarija u Somboru:

Staparski put br. 10, 25000 Sombor

Telefon/fax: 025 449-175

Poštivana čeljadi,

Izbori za novi Nacionalni savit su za nama, al oni nisu doneli ništa novo. Podiljenost med Bunjevcima samo je još većma narasla.

Tako stanje nije dobro i ono neće donet bunjevačkom narodu ništa od svega onog što je obećavano. Posli konstitutivne sidnice, koja je prošla kako jeste, o tom ćete već čitat, i sami donet sud, 11 (lista 1 i liste 2) članova novog Nacionalnog savita odlučili su da odu u opoziciju. I to opoziciju koja se u rad novog Nacionalnog savita neće mećat, već će posmatrat sa strane kako sprovode ono što su tokom kampanje i obećali svojem narodu.

Strana 4

Strana 5-6

Strana 7

Strana 10

Strana 14-15

Strana 15

Sadržaj

4

Privagnila tisna većina

5-6

Do privlasti izigravanjom
sporazuma

6

Sve po savisti

7

Bićemo akvitna opozicija

10

Alisine pisme za publiku i
„Crnu kovrdžu”

11

Ručni rad ko tradicija

14-15

Igra svitlosti kroz bili šling

15

Tandrčkove pisme

18-19

Lovi fotogenična drva

Ako i vi želite da vam poštaš svakog prvog u mjesecu donese „Bunjevačke novine” pritplatite se na nji. Godišnja pritplata je 420 dinara, a od julskog do decembarskog broja je 210 dinara.

Platit možete na naš tekući račun: 335-16082-21 (Razvojna banka Vojvodine) sa naznakom za pritplatu.

Godišnja pritplata za inostranstvo je 20 evra.

Platit možete na naš devizni račun: IBAN: RS35335007010004868865; SWIFT: MBSORS22

sa naznakom za pritplatu (Razvojna banka Vojvodine).

Posli uplate nazovite nas, kako bi upisali vašu kućnu adresu: 024 523-505

EPILOG IZBORA NOVOG NACIONALNOG SAVITA

Privagnila „tisna” većina

Pandorina škatulja, koju je otvorio **Nikola Babić**, bivši pridsidnik BNS-a lanijske godine kad je otvoreno stao na stranu jednog dila članova Savita, nije zatvorena ni posli održani izbora. Sama izborna kampanja pokazala je veliku podiljenost med listama, koje nije manjkalo. Na izbore za novi Bunjevački nacionalni savit je izašlo 41,52% što je vrlo mala izlaznost ako se pogledaje ostale nacionalne manjine. I oma posli objavljivanja izborni rezultata liste broj 3, 4, 5 su se bunile jel smatraje da njim je Centralna izborna komisija oduzela jedan mandat tako što je poništila jedno biračko misto u Gornjem Tavankutu a u Višnjevcu biračko misto nije bilo ni otvoreno. Uslidile su žalbe pomenutoj komisiji a nakon tog i tužba Ustavnom sudu.

Članovi novog Nacionalnog savita:

1. „Sad i uvijek - samo Bunjevci”
mr **Suzana Kujundžić - Ostojić**

mr Suzana Kujundžić - Ostojić
dr Andrija Peić

Josip Bošnjak
Kata Kuntić
Marko Marjanušić
Ivan Bošnjak
Marija Šamu

Aleksandar Matković
Ivan Vojnić Kortmiš

2. „Bunjevačka lista za evropsku Srbiju” **Vojislav Orčić**

Vojislav Orčić
Stevan Rajnović

3. „Bunjevačka narodna lista”
Branko Pokornić

Branko Pokornić
Nevenka Bašić Palković
Mirjana Savanov

4. „Savez bačkih Bunjevaca”
Mirko Bajić

Mirko Bajić
Dragan Kopunović
Ksenija Poljaković

5. „Bunjevci za Bunjevce” **Nikola Babić**

Nikola Babić
Šime Sekulić
Etela Jerinkić

6. „Bunjevačka liga” **Stipan Buljovčić - Bunjo**

Stipan Buljovčić

7. „Jugoslovenski Bunjevci” -
Blaško Gabrić

Blaško Gabrić
Stela Bukvić

Konstitutivna sidnica novog saziva Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine održana je 25. juna 2010. godine u Bunjevačkoj matici. Sidnica je protekla u mučnoj atmosferi podiljenosti članova Savita u dvi tisne koalicije. Koalicije su bile formirane na slideći način:

Prvu, koja je na izborima dobila 12 mandata, činile su liste:

1. Sad i uvijek – samo Bunjevci mr Suzana Kujundžić Ostojić (9)

2. Bunjevačka lista za evropsku Srbiju (2)

6. Bunjevačka liga – Buljovčić Stipan, Bunjo (1)

Druga, koja je na izborima dobila 11 mandata, je formirana od priostale 4 liste:

3. Bunjevačka narodna lista – Branko Pokornić (3)

4. Savez bačkih Bunjevaca – Mirko Bajić (3)

5. Bunjevci za Bunjevce – Nikola Babić (3)

7. Jugoslovenski Bunjevci – Blaško Gabrić (2)

Sve je ukazivalo na to da će prva koalicija s tisnom većinom izabrat pridsidnika Nacionalnog savita iz svoji redova. No, stvari su krenile drukčijim tokom. **Mirko Bajić**, nosilac liste broj 3 i član Pokrajins-

skog odbora Srpskog pokreta obnove, pridložio je da se pridsidnik izabere tajnim glasanjom. Nosilac liste broj 6 **Stipan Buljovčić Bunjo** je podržo ovaj pridlog i svima je bilo jasno da je na pomolu skandal. Za pridsidnika Nacionalnog savita su pridložena dva kandidata:

1. Suzana Kujundžić-Ostojić
2. Blaško Gabrić

Rezultati glasanja posli kršenja koalicionog sporazuma od strane Stipana Buljovčića Bunje su bili očekivani, tisnu pobidu je odno **Blaško Gabrić**.

Sve sumnje u moralnost sopstvene koalicije raspršio je sam Blaško Gabrić kad je prid desetak prisutni eksplicitno izjavio da je dobio većinu jel je jedan član Nacionalnog savita potkupljen.

Cirkus koji je nasto rasturanjom prvog saziva Nacionalnog savita još nije okončan i ne nazire mu se kraj a ni posljedice.

I. V. K.

Marko Peić – počasni građanin

Branko Francišković je na sidnici za novinare izno informaciju da će **Marko Peić** dobit zvanje počasnog građanina Subotice. Ona je doneta na pridlog Bunjevačke matice, a uz podršku Bunjevačke stranke Vojvodine.

Marko je Peić je čovik, kako je kazo Francišković, koji je tušta doprino razvoju bunjevačkog pitanja, počev od ričnika pa nadalje.

Na žalost, i ovako velik dugogodišnji rad i zalaganje nisu podržale i potpisale sve bunjevačke

institucije. Jedina institucija koja nije podržala kandidaturu Marka Peića je BKC Tavankut.

BUNJEVAČKA STRANKA VOJVODINE O ULASKU U POKRET UJEDINJENI REGIONA I IZBORIMA ZA BUNJEVAČKI NACIONALNI SAVIT

Do privlasti izigravanjem sporazuma

Na konferenciji za štampu Bunjevačke stranke Vojvodine, održane 28. juna, **Branko Francišковиć**, njezin pridsidnik, i **Ivan Bošnjak**, sekretar, izneli su razloge zbog koji je ova stranka pristupila Pokretu ujedinjeni regiona, sporne elemente u konstituisanju novog Bunjevačkog nacionalnog savita 25. juna, ko i u izboru pridsidnika Bunjevačkog nacionalnog savita. Riči je bilo i o Dužijanci.

Region i Bunjevci

Iako ova stranka nosi bunjevački pridznak, ona je, kako je kazao Francišковиć, jedan od njezini najosnovniji programski ciljeva jeste da se bori za prosperitet i razvoj bunjevačkog naroda u okviru Republike Srbije.

– Mislimo da je to upravo element na kojim egzistiraju Ujedinjeni regiona Republike Srbije. Radi se o jednom konceptu decentralizacije vlasti, odnosno regionalizaciji, di Bunjevačka stranka vrlo jasno vidi svoje mjesto – kazao je Francišковиć.

Kako je dalje konkretizovao Francišковиć, ukoliko bude razvoja i uslova da se postigne ekonomski, kulturni i drugi oblici prosperiteta, onda će i bunjevački narod biti obuhvaćen tim prosperitetom.

– Zadovoljni pojedinci čine koheziju, grupu. Centralizam ne znači da region ili zemlja jedinstveno dišu, potrebno je da pojedinačni, u ovom slučaju grupni interesi budu zadovoljeni, da

regioni budu zadovoljeni, i onda su sasvim sigurno zadovoljni svi na nivou Republike.

Kako smo dobili pridsidnika

Govoreći o konstitutivnoj sidnici Bunjevačkog nacionalnog savita 25. juna, Branko Francišковиć je kazao da je u okviru pripremni radnji u cilju što boljeg funkcionisanja ovog tila stvorena koalicija izmed liste broj jedan (Sad i uvijek samo Bunjevci), liste broj dva (Bunjevačka lista za evropsku Srbiju) i liste broj 6. (Bunjevačka liga).

– Nije nikada tajna da je postojala i druga strana, sve ostale liste su takođe prigovarale o mogućnosti zajedničkog dilovanja. Brojčano gledano, lista 1, 2 i 6 su imale 12 mandata, što je većina u odnosu na ukupno 23 mandata, i ova grupa lista je smatrala da ima potrebnu većinu za funkcionisanje savita, a da će se kasnijem radu moć pridružiti i ostali koji žele da podrže metode, program rada i ostale elemente koji se donesu na nivou koalicije.

– Ali, desilo se slideće, u polak 12 je potpisan trojni sporazum izmed liste 1, 2 koju podržava Demokratska stranka, i broj 6, koju podržava Liga socijaldemokrata Vojvodine. Na dnevnom redu konstitutivne sidnice je bila tačka, izglasavanje pridsidnika BNS, a pridlog je bio za mr Suzanu Kujundžić Ostojić (lista 1, 2 i 6 sa 12 mandata) i za Blašku Gabrića (ostale liste sa 11 mandata). Moglo se glasati tajno ili

javno. Mi smo smatrali da nema potrebe da se ide na tajno glasanje, al na kraju se ipak glasalo tajno.

Ivan Bošnjak novi član Nacionalnog savita, koji je bio prisutan za vrijeme glasanja, je kazao:

– Kad je došlo do glasanja, naš saborac iz Lige je glasao suprotno od sporazuma. On je doprino da se obavi i tajno glasanje za pridsidnika. A tajnim glasanjem odradio je kako je i javno pokazao. Kad su pribrojani glasački listići bilo je 12 prema 11 za drugog kandidata Blašku Gabrića. Taj je saborac bio Stipan Buljovčić Bunjo, nosilac liste 6. koju podržava Liga socijaldemokrata Vojvodine.

Branko Francišковиć je dodao da će Bunjevcima, al ne samo Bunjevcima bit vrlo jasno o čem se ode radi.

– Po mišljenju naše stranke i ljudi sa kojima smo šire kontaktirali, radi se o jednoj, kazao bi, nezapamćenoj privari. Po meni, moguća su dva razloga, il je dobio nagradu, il mu je bilo zapričeno. Čovik koji je kandidat jedne liste, koji je potpisao svoj sopstveni pridlog za mr Suzanu Kujundžić - Ostojić, glasao je protiv svog pridloga. Nek građani razmisle zbog čega.

– To nije na čast ni ostalim nosiocima lista jel je očigledno bio usaglašen taj elementat privare. Svi su znali osim kandidata na listi jedan i listi dva šta će se desiti i zato je bilo insistiranja da se ide na tajno glasanje. Svuda u svitu je tako da ne mož kandidati

dat sa liste koja je dobila najmanji broj glasova, da daje pridsidnika. To je izigravanje interesa Bunjevaca koji nisu dali povirenje Blašku Gabriću, on je dobio dva mandata. Zašto nisu birali sa liste koji su dobili 3 mandata, treba li pitati. Očekivam od Lige i od ostalih stranaka koje podržavaju ostale kandidate, da se ograde javno od vakog izbornog procesa. Ono je sramota za sve Bunjevce jel oni ne idu podmićivanjem na izbore, neg da se poštiva volja naroda.

Kredibilitet stranaka

Kako je dalje naglasio Francišковиć, njima bi bilo drago da se oglase ne samo stranke neg i udruženja.

– Ode se radi o grubom kršenju demokratije. Ne mož se kazati da je ovo samo bunjevački problem, to je problem demokratije i multinacionalnog funkcionisanja grada. Po meni bi morali da se oglase i drugi, posebno oni koji podržavaju pojedine liste. A nije nikada tajna, tu su Socijalistička partija Srbije, Demokratska stranka Srbije, i druge. Na-

dam se da će građani, posebno Bunjevci ovo pripoznat i da će donet pravilan sud, kako sad, tako i u budućim vremenima kad dođu politički izbori, i vridnovat ko je šta i na koji način uradio i došlo na funkciju.

Opet o Dužijancima

Treća tačka ove konferencije za štampu je bila ovogodišnja Dužijanca, koja će bit stota po redu. Francišković je kazo da se na inicijativu Bunjevačke stranke Vojvodine, Bunjevačke matice i još neki bunjevački institucija, pokušava uč u zajedničku organizaciju Dužijance.

– U tom se samo dilomično uspije, jel mnoge stvari nisu ispoštovane kako su se dogovorili. Mi

insistiramo na bunjevačkom jeziku, odnosno govoru jel je ovo manifestacija bunjevačkog naroda. Svaki drugi jezik daje drugačiju notu tom prazniku i on ne predstavlja više izvorni oblik.

Kako je Francišković navo, njevi članovi u Organizacionom odboru Dužijance insistiraju da se donose plan rada i finasijski plan, koji ni do danas nije donet.

– Ako grad Subotica plaća jedan dio troškova Dužijance onda treba da zna šta plaća, koliko to košta i na koji način se ostvaruju ukupni prihodi i troškovi.

Kupili smo jedan glas

Među novinarskim pitanjima najviše pažnje je privuklo pitanje mr Suzane Kujundžić Ostojić,

glavne i odgovorne urednice „Bunjevački novina” i direktora Bunjevačkog informativnog centra, koja je iznela da je Blaško Gabrić nakon konstitutivne sidnice Bunjevačkog nacionalnog savita i izbora pridsidnika, ušo u prostoriju di je sidio jedan broj izabrani ljudi u Savit, i kazo, kupili smo jedan glas. Ona je pitala za mišljenje o tako izabranom novom pridsidniku, i očel se povodom tog štogod priduzet.

Francišković je kazo da onda nije bio u toj prostoriji.

– Dovoljno sam kazo, dotični il je nagrađen, il učenjen. Mislim da je to najprljaviji i najružniji način rada, da je to bruka da se novoizabrani pridsidnik fali takim načinom izbora. A on se dotleg deklariso ko moguć ujedinitelj Bunjevaca.

Jedno od pitanja odnosilo se na sadržaj sporazuma koji su potpisali lista 1, 2 i 6. Kako je odgovorio Francišković, sporazum je potpisan za program i za izbor pridsidnika BNS.

– Međutim, članovi Nacionalnog savita su lično davali pridlog za pridsidnika, izmed ostalog, lično Buljovčić je dao pridlog za mr Suzanu Kujundžić - Ostojić, da bi ga kasnije izigro u tajnom glasanju.

On je, odgovarajuć na naredna pitanja novinara kazo i to da do sad u tom smislu nije ništa prominjeno, da oni sa Ligom ostaju partneri. Jel, Liga nije ta koja je izigrala sporazum, neg kandidat na njevoj listi. Tako da zasad ne dolazi do minjanja i izbacivanja bilo kog iz tog sporazuma. V. M.

PRIDSIDNIK BUNJEVAČKOG NACIONALNOG SAVITA DEMANTUJE DA SU KUPILI JEDAN GLAS

Sve po savisti

Nakon izbora novog Bunjevačkog nacionalnog savita i njezinog pridsidnika, u utorak, 29. juna, su se novinarima obratili Blaško Gabrić sa predstavnicima tri liste koje čine „Bunjevačku narodnu koaliciju” koja je glasala da Blaško Gabrić bude pridsidnik Bunjevačkog nacionalnog savita, di su predstavili plan i pozvali na saradnju i one koji su ga nakon izbora optužili.

Na optužbe druge strane (lista 1 i 2) da je Blaško Gabrić poslil izbora prid svidocima kazo da je kupio jedan glas, Gabrić je reko da je to laž koja ga vrida. Zgranut optužbama o kupovini glasova Gabrić je kazo da se sad vidi da neki žele da samo jedna grupa vodi Bunjevce, što nije u skladu sa demokratijom.

Izmed ostalog, Gabrić je na ovoj konferenciji kazo da je on jugoslovenski Bunjevac koji priznaje sve narode i sve ljude koji žele da rade.

– Prija imenovanja imo sam stav da neću bit ni na jednoj strani i odbio sam ponudu liste koju pridvodi Suzana Kujundžić - Ostojić dok je imala svega 10 glasova da im se priklonim pošto su kazali da neće da se ujedinju sa drugima, što je protiv svi ciljova neophodni Bunjevcima. Za razliku od nji, pridsavnici „Bunjevačke narodne koalicije” su mi dali pismeni sporazum za jedinstvo u kome su sve funkcije podiljene srazmerno broju glasova, što je identično mojoj ideji. Za mene je sasvim normalno što je jedan od njevi takozvani dogovoreni glasova svatio zlu namiru i prominio mišljenje – kazo je Blaško Gabrić.

Mirko Bajić je isprid „Bunjevačke narodne koalicije” kazo da nikom sa liste broj 3 koje su u Blašku Gabriću pripoznale dobrog lidera, nije bitno ko će koju funkciju

u novom BNS-u da dobije.

– Naš sporazum se zasniva na cilju standardizacije jezika, formiranju Zavoda za kulturu vojvodanski Bunjevaca, Kulturnog centra, ravnopravnosti u informisanju i uspostavljanju statusa „Dužijance” u okviru naše zajednice. Suzana Kujundžić - Ostojić može da odluči da li će bit urednik il direktor u Bunjevačkom informativnom centru, jel želimo da fukcije podilimo na ravne časti sa onima koji će da rade za dobrobit Bunjevaca, dok za sve koji drugačije razmišljaju neće bit mesta – kazo je Bajić.

Sporni glasač Stipan Bunjevčić Bunjo, koji je, kako druga strana

kaže, potpisao jedno a glasao za drugo, tvrdi da je glasao po svojoj savisti, da nije bilo nikakog dogovora sa drugom stranom i da mr Suzanu Kujundžić - Ostojić uopšte ne poznaje, a da sa Gabrićom druguje već 25 godina.

– Na sednicu sam stigao 15 minuta pre početka i odmah su mi dali neke papire i rekli da moram da potpišem jer je to protokol. Uopšte ne znam šta sam potpisao, a kad sam glasao da predsednika biramo tajno, odjednom su me napali pa sam zaključio da tu nešto nije u redu. Glasao sam po savesti i ne znam za nikakav trojni sporazum – kazo je Stipan Buljovčić Bunjo.

KOALICIJA PRVE LISTE ODRŽALA KONFERENCIJU ZA ŠTAMPU

Bićemo aktivna opozicija

Članovi novog Bunjevačkog nacionalnog savita sa liste jedan „Sad i uvijek samo Bunjevci” – **mr Suzana Kujundžić - Ostojić**, nisu privatili sporazum o saradnji s pridsidnikom **Blaškom Gabrićom** i ostalim članovima Savita. To je mr Kujundžić - Ostojić izjavila na konferenciji za štampu koji su prdstavnici koalicije unutar liste jedan održali 1. jula u Bunjevačkoj matici.

– Sve su funkcije za koje postoji neki interes u Savitu oni brže-bolje podilili, a nama su namini, na primer, Odbor za službenu upotrebu jezika, a svi znamo da bunjevački nije u službenoj upotrebi. Iz tog razloga nas 11 (s liste 1 i liste 2) odlučilo da odemo u opoziciju koja neće učestvovati u ovim odborima, koja neće privlačiti ove funkcije iz prostog razloga što se nismo ni kandidovali, ni izašli na izbore da bi dobili vlast i da bi dobili novac. Mi smo se ode prijavili zbog one ideje o kojima smo divanili prije izbora i u toku kampanje, zbog svega onog što smo mislili da možemo uraditi za svoj narod, zbog onog svitla kojeg smo upalili u tunelu u kojem su Bunjevci zdravo odavno, a koji je Stipan Buljovčić Bunjo tako lipo utrnio na dan konstitutivne sjednice. Sve će ovo jednog dana biti istorija koja će nam suditi prema zaslugama – kazala je mr Suzana Kujundžić – Ostojić.

– Mi ćemo biti opozicija, ali nećemo otežavati rad Nacionalnog savita zato što isuviše volimo naš narod. Bićemo tu da posmatramo kako sprovode sve ono što su najavljivali da mogu, da znadu. Mi njim sad velikodušno pružamo priliku da to sve odrade, pokažu.

– Na ponudu koju sam dobila,

dal ću biti direktor ili urednik u NIU BIC-u, ja bih preporučila Blašku Gabriću da ode u pokrajinski sekretarijat i da pita dal se ovo radno mjesto može razdvojiti i zašto je zajedno. Kad to bude čuo onda ćemo ponovo divaniti.

– Ovaj sporazum o jedinstvu Bunjevaca koji nam je ponuđen, nema, po meni, najvažniju stvar, na koji način će oni posmatrati ove naše bunjevačke institucije, na koji način će raditi i na koji način će ih podržavati. Očel to bit ko ono jesenas kad smo vam se obraćali preko medija, dal ko u Somboru kojem nisu tili da dadu nijedan dinar, ko ni za Festival bunjevačkog stvaralaštva koji 10 godina traje. Ako je to njegov sporazum i ponuda, onda je ovaj papir više nego sraman.

Ivan Sedlak je ispred Bunjevačke matice je kazao da ova institucija

ima svoje programe na kojima će nastaviti da radi.

– Kroz listu smo ponudili naše najbolje ljude za Nacionalni savit, u sve četiri oblasti u nadležnosti BNS-a. Mi nismo ponudili političare, ni političke opcije, ni lične interese, već stručne, kvalifikovane i kompetentne ljude. Oni su tvrdili da sa svojim ljudima mogu sprovesti ponuđene programe. Evo, imaju sad svoje programe, ljude i obećanja i imaju priliku da to urade. Dal su stvarno za jedinstvo pokazali u radu, odnos prema institucijama, koje su suština u ostvarivanju svi prava koje naša nacionalna manjina treba da ima. Mi ćemo pratiti rad BNS-a, reagovati i sazivati konferencije za štampu i tako upoznavati naš narod dal se ostvaruju njegovi vitalni interesi. To je naša obaveza. Trudićemo

se da najavljen program i realizujemo.

Kata Kuntić, ispred KUD-a „Bunjevka” je kazala da oni ostaju na istim pozicijama koje su iznosili prije izbora. Istakla je da što se tiče kulture, najviše su uradili njevi ljudi, KUD „Bunjevačko kolo” iz Sombora, Bunjevačka matica i KUD „Bunjevka”. Na kraju je kazala:

– Virujte, znam da mi nismo izgubili snagu, radićemo ovako i dalje sa ovim ciljevima, a onaj ko nema ispunjene ciljeve neće moći dugo.

Na kraju je divanio Josip Bošnjak iz Sombora, koji je podsitio da sa Somborom nikad nije bilo jedinstvano.

– Jesenas nismo dobili ni dinara od Nacionalno savita za svoj rad, ali da je Sombor obezbudio Bunjevačku kuću što je ozbiljan rezultat bunjevačkog svita u ovom gradu, njegov rada i zalaganja. V. M.

U PORODICI ZVEKANOV SVI IMAJE UMITNIČKI HOBI

Molitva ispisana slamom

Slavica Zvekanov je ko član KUD-a „Bunjevka” tušta puti izlagala svoje slike od slame, al i na MIRK-u na kojem je zbog nagrada četiri godine zaredom, ove godine u Molu osvojila počasnu nagradu. U velikoj dnevnoj sobi njeve kuće u Šandoru, nikoliko je njezini slika napravljeni od slame. One su malco drugačije od većine slika koje slamari prave.

– To je slamopis, odnosno tekstovi ispisani slamom. To su uglavnom citati iz Svetog pisma, al ima i interesantni tekstova koji se mogu pronać i u kakim knjigama. Na primer, jedan tekst koji uvijek slušamo na vinčanjima. Mi stalno mislimo da je to Duško Radović napiso, al nije, to su dilovi jednog teksta koje je sabro Halil Džubran. To je zanimljiv tekst koji mladenci nikad ne čuju od uzbuđena, a posli kad sve prođe požele jedan taki za sebe.

Slamopis za podlogu ima pliš i izgleda zdravo svečano. A slamu Slavica pripravlja na klasičan način, prvo se čisti, pere, ispegla, i onda dobije trake od koji sicka slova i lipi. Kad „piše” tekst od slame ne smi bit gramatički i pravopisni grišaka, pa joj pomažu ćeri. A slamu ne samo da sama pripravlja, već i sama kosi i donosi.

– Obadem njive i nadem onu pravu. Koji put i cure se uključu sa mnom da mi pomognu.

Pored slamopisa radi i slike od slame.

– Salaše i, za me već pripoznatljivij, lik gospe. Radim i minijature i veće slike – pripovida Slavica.

– Sa slamom sam počela radit ode u Šandoru, Marija Dulić je dolazila i učila nas u KUD-u „Aleksandrovo”. Od nje sam dobila te dobre temelje. Sa slamopisom sam sama krenila. To je bilo

prija 8-9 godina. Ne radim tako dugo, al taj slamopis me je osvojio, valjda zato što ga niko i ne radi. Nisam vidila nigdi, samo niki svoj potpis na slici prave tako što ispletu nit. Krenila sam od onog najjednostavnijeg, blagoslova, „Bože, blagoslovi onog ko ulazi u ovaj dom”, a onda i druge. Dođu čeljad i kažu mi, ja bi išo digod, pa mi triba štogod interesantno. Onda prilistamo koju knjigu i nademo štogod zgodno.

Slavica Zvekanov nije nigdi zaposlena za stalno, radi pomalo na više strana jel novaca zdravo triba. Nada se da će do kraja godine dobit stalni poso di već duže vrime povrimeno radi.

– Sve radim u kući, nađe se vrimena, kad štogod voliš radit, sve ostaviš na strani. Evo, sad su dica narasla pa ja možem i da se koji put opuštım, dica odrade po koji poso. Ove slike koje radim možem prodat, ima me i na Internetu, ljudi tu vide šta radim.

Pored slikanja slamom Slavica voli heklat, al to je sad stvarno zanemarila. Za rad sa slamom ima svoju čošu koju je sebi napravila da nikom ne smeta. A ta čoša joj je sve

manja i manja toliko je slame i drugog materijala.

Slavica koja ima 48 godina, ima: sina Zlatka Skenderovića, čovika Karolja Čordaša i dvi ćeri, Minu Čordaš koja je završila drugi razred za frizera, i Nedu Čordaš, buduće brucoša na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Sa njima živi i Slavicina mama.

– Nemam bašču, al imamo koze koje jako volim. Imamo i jariće, svako ima svoje ime. Zato dobijam i malo kritike od familije, da kad dođem kući da mi se sve koze obraduju, i sve pivaje i sve se ljube. Muž je penzioner i on je zadužen za avliju i poslove oko koza, a naša majka je tehnička sekretarica zadužena za telefon, jel mi smo većinom u avliji il van kuće.

U ovu kuću došli su kad je Slavicin otac umro.

– Dio te stare kuće smo srušili i dozidali. Ovu dnevnu sobu kazala sam da napravimo tako da ne moram mazat, i tako je zid napravljen od crveni cigalja. Niki gosti kad to vide, pitaje kad ćete završit, a ja kažem to je završeno. Tu smo napravili i banja-peć, ložimo spolja iz ambetuša, a razvukli smo centralno grijanje po

kući, tako da čitavu kuću ugrijemo.

Banja-peć je saziđana od biber cripa, a ima i tradicionalni banak. Lipo pasira u velikoj dnevnoj sobi koja je s ukusom namišćena. Nije ni čudo, svi imaju oko za umitnost.

Neda zna kako mama radi sa slamom, al kaže da ona nema živaca za to.

– Ja joj možem pomoć, ovo je nakrivo, ovo je dobro il ovo nije dobro, i te gramatičke griške u tekstovima, ako ji ima. Al sad da ja sidim i sickam, ne možem. Kad bi morala da to radim mislim da bi znala. Ja se bavim folklorom, u KUD-u „Aleksandrovo”, a posli u KUD-u „Bunjevka”, al sad već niko vrime zbog učenja za prijemni ne idem na probe. U Novom Sadu ću možda nastavit.

Mina pohada Sridnju tehničku škulu „Šinković Jožef” u Bačkoj Topoli.

– Idem u drugi razred frizerski smer. To mi je bila prva želja na upisu, jako to volim i odličan sam učenik. Već pravim frizure mojima kod kuće, u komšiluku, prijateljicama, a šišam i brata i tatu. Hobi nemam, idem na praksu, škulsku i privatnu, pa baš i nemam vrimena. A bila sam član folklorne i dramske sekcije u KUD-u „Bunjevka”.

U razgovoru čujemo da obadvi ćeri imaju momke, a da Zlatko ima divojku. Mama kaže da su curice jako dobre i zato imaju svoju slobodu. I Zaltko je dobar momak, al je već odrasto.

– Pokušala sam cure uvest u slamarstvo, al one nemaju strpljenja za to. Mene slamarstvo opušta, smiriva. Kad počmem radit, ne razmišljam ni o čem, i to me smiriva. Ako se cure pridomisle pomoću njim.

Zlatko radi ko policajac sedam

godina i studira Višu poslovnu školu, ekonomski smer, menadžment u biznisu. Radi u sminama i nema puno vremena.

– Nije to moje pravo opridiljenje. Ono što bi ja volio da radim je vitraž, al za to nema škole. Završio sam Sridnju tehničku škulu, za stakloresca, i radio sam tri

godine u toj struki, al pošto su tako bile jako male plate, posto sam policajac. Našo sam majstora koji radi vitraž i sad je samo stvar dogovora kad ću početi učiti kod njega. Crteže za vitraže mož i drugi da uradi, tu je važno da imaš šlifa i volje. Uz to moj hobi je kuvanje. Kuvam za cilu poro-

dicu ila od mesa, gulaš, kotlić, ribu...

Karolj je policajac u penziji. On radi oko stoke, rani koze, održava travnjak.

– Pokadgod napravim lulu jel muštiku, jel ukrasnu klompu, da odmorim živce. Moj raniji hobi je bio fotografija, al crno-bila.

Nisam izlago, nekoliko je objavljeno kad je u Liparu di sam ranije živio bilo održavano „Znanje-imanje” – kazo je Karolj Čordaš, čime smo i završili positu ovoj kući uvik punoj vridni i talentovani ljudi.

B. E.

RIČ – DVI SA DEJANOM PARČETIĆOM, NOVOIZABRANIM PODPRIDSIDNIKOM UG „BUNJEVAČKO KOLO” U SOMBORU

Vira i snaga su u nama

Na redovnoj godišnjog skupštini UG „Bunjevačko kolo” iz Sombora održanoj 23. juna u Somboru, članovi i simpatizeri „Bunjevačkog kola” obavješteni su o radu i finansijskom poslovanju u lanjskoj godini ko i o planu i programu rada za tekuću 2010. godinu. Na ovoj sidnici jednoglasno je izabran podpridsidnik UG „Bunjevačko kolo”, Dejan Parčetić.

Dejan je ekonomista po struki, zaposlit na mistu rukovodioca poslova u Javnom komunalnom preduzeću „Čistoća” u Somboru. Oženit je suprugom Katarinom i otac dice Marka i Ene.

Podmlađivanje članstva UG „Bunjevačkog kola” iz Sombora oduvik je bila želja, težnja al i osnovni zadatak članova „Kola”.

– Moja šira familija je oduvik bila privržena „Bunjevačkom kolu” i to na njev poziv i odlučio sam da se i sam aktivnije uključim u rad ove bunjevačke institucije. Moram priznat da je možda moj deran i malko aktivniji bio od svog baće učestvujuć u programima i tribinama UG „Bunjevačkog kola”.

Dejana Parčetića zatekli smo u važnim pripremama i dogovorima sa pridsidnikom društva oko „Dužionice-2010” i saradnje s čelnicima grada oko ovogodišnje proslave.

– U društveno-političkom ži-

votu grada Sombora sam već duže vreme, tačnije još od 1993. godine a obavljao sam funkcije u upravnim odborima niki gradski organizacija, vršio funkciju odbornika u Skupštini grada Sombora, a četiri godine sam aktivno učestvovao ko član Resornog odbora za pitanja nacionalni manjina pokrajinskog odbora kojim je pridsidavo dr Gabor Lodi, tadašnji potpridsidnik Izvršnog vića Vojvodine.

Kad se, kako sam kaže, mane svoji svakodnevni obaveza i poslova, Dejan se uz dicu Marka i Enu privati tambure i lipe pisme.

– Naša familija je stara somborska varoška familija i zdravo smo ponosni na znamenite pritke familije Parčetić, prija svega na Nikolu i Martina Parčetića, ko prve somborske deputate a kasnije i gradonačelnika koji je 1749. godine u borbi za elibertaciju otkupio status slobodnog grada Sombora. Parčetići su familija koja je naročito čuvala tra-

diciju i svoju ponosnu istorijsku specifičnost bunjevačkog naroda.

– A sve se to, kako i kažu, iz kuće ponese, iz majkine pregače i didinog krila. I kad se ditinjstva sitim ne možem a da ne spominem moju maj-

ka-Emiliju rodod iz Bajmoka od familije Mandić uz koju sam naučio prve bunjevačke riči. Dida-Pajo je bio zdravo strog i držo je cilu familiju na okupu. Dobro se sićam veliki svetaca a pogotovo Božića i Uskrsa, kad nas je bila puna soba dice i rodbine. Dida bi se samo krajičkom brka smijuljio i vadio buđelar da dade dici.

Kad je već staso u momčića, Dejan se privatio tambure i lipi nota.

– Kad tambura a kad gitara, već po potrebi, a grlo me, fala Bogu, uvik dobro služi, pa se onda začuju naše dične pisme. Zdravo me raduje što se i deran latio tambure jel i pismom se čuva naša bunjevačka grana.

Kad divani o očuvanju identiteta

Bunjevaca, Dejan ističe da je na novom Nacionalnom savitu velika i istorijska odgovornost. Naročito triba vodit računa o što čvršćoj saradnji svi bunjevački institucija, kako u našaj zemlji, tako i u Madžarskoj.

– Prilika je sad kada imamo pravu proevropsku vladu i pridsidnika koji razumeju potrebu očuvanju identiteta svi naroda i nacionalnosti koji žive u Srbiji, pa i nas Bunjevaca, da svoje nacionalno biće kroz kulturu, prosvitu, obrazovanje i bunjevački govor prikazemo ne samo u našoj zemlji, Srbiji, nego i cilom regionu.

– Prid nama je i Dužionica koja će u Somboru bit održana 24. i 25. jula, što je već godinama u okvirima gradske manifestacije podržana od strane našeg gradonačelnika, zaminika gradonačelnika i pridsidnika Skupštine ko i Turističke organizacije grada Sombora, što je potvrda dobre saradnje i poštivanja bunjevačke kulture. Očekujemo i ove godine brojne goste iz Sombora, Subotice i okolni mista ko i naših dragi Bunjevace iz Madžarske. Biće lipo i dostojanstveno, pa koristim priliku da uputim poziv svim Bunjevcima i ljudima dobre volje da dođu na somborsku Dužionicu.

R. P.

ODRŽANO POETSKO-MUZIČKO VEČE ALISE PRČIĆ

Alisine pisme za publiku i „Crnu kovrdžu”

Alisa Prčić, novo ime u bunjevačkoj pisanoj riči, održala je uspješno poetsko-muzičko veče 22. juna u Bunjevačkoj

matici. Ono je održano u okviru Maticini „Večeri utorkom”, pod nazivom „Alisa i mladi”. Ova mlada pisnikinja je prošle godine ko gost u jednom programu nagovjerala svoj izuzetan talenat, a sad je publiku, koja je ispunila salu do posljednjeg mesta, pokazala taj raskošni talenat u punoj miri. Pročitane pisme su napisane na ikavici, a sama Alisa je član Književnog odbora Bunjevačke matice.

Ovo veče je otvorio **Ivan Sedlak**, pridsidnik Bunjevačke matice, koji je publiku kratko upoznao sa značajom pisane bunjevačke riči,

pogotovo kad ona dolazi od mladi autora.

Izmed blokova pisama, koje je sama Alisa recitovala, nastupila su i dica pridškulskog i osnovnoškulskog uzrasta, koja su recitovala njezine stihove objavljene u knjigama „Tandrčak 1” i „Tandrčak 2”, u izdanju Bunjevačkog informativnog centra, prošle i ove godine. Jedan broj Alisini pisama za odrasle objavljen je u Antologiji savremene bunjevačke književnosti „Lipota naši riči”, u izdanju Bunjevačke matice. Uz dicu recitatore nastupili su Alisini gosti **Snežana Popov**, koja je odrecitovala svoju ljubavnu pismicu, i publiku već

dobro poznat osnovac **Boris Vujković Lamić**, koji je otpivo nekoliko dječji pismica. Ko solista nastu-

pila je i **Tamara Babić** sa nekoliko muzički numera.

Alisa Prčić još nema svoju samostalnu knjigu, al kako saznajemo, u planu je njezino izdavanje u Bunjevačkoj matici. Osnovna odlika Alisini pisama su snažna osićenja, odlična rima i ritam, koji kod publike izaziva puno riči fale i želju da je digod ponovo čuju. Jel jasno je da one dolaze iz dubine duše i da su proživljene.

To veče čuli smo stihove u kojima je puno sete za salašima, ditiinstvom i nikim ljudima, ko što su „Avlija”, „Crno-bila slika”, „Moja nana”, „Crni put”. Svoja istinska ljubavna osićenja ispivala je u odličnoj pismi „Crnoj kovrdži”, ko i u pismi „Čekam te”.

Od pismica za dicu osmije su izavale „U mijuru sapunice”, pa „U karmiču”, „Misto snova”, „Tragač” i „Barska lađa”.

Od Alise smo čuli da pismice piše od svog najranijeg ditiinstva, a prvi put je pismicu objavila u „Bunjevačkoj riči”, a ozbiljnije poezijom se bavi od 2008. godine.

V. M.

BKC „BAJMOK” ORGANIZOVO SEDMU IZLOŽBU „ZLATNE RUKU”

Ručni rad ko tradicija

Bunjevački kulturni centar Bajmok je 23. juna priredio po sedmi put izložbu ručni radova „Zlatne ruke”. Sala Mesne zajednice „Bajmok” bila je tisna da se radovi svi zainteresovani izlože. Tako je, kako je pridsidnik BKC „Bajmok” **Branko Pokornić** kazao, ove godine izloženo oko 750 radova od 45 izlagača.

– Zastupljene su sve tehnike, počev od bilog veza, mađarskog veza, čipke, štrikani pridmeta od vune, radova od slame, drveta, metala, kovanog gvožđa, cakla, ko i slike rađene u raznim tehnikama. Pored skulptura Nikole Ivoševića, tu su i gobleni koji su prava remek dila zlatni rukivi. Prid vama je prikaz bogastva, kreativnosti, umišnosti, strpljenja, truda i rada zlatni rukivi.

Poslije uvodni riječi Branka Pokornića, nastupila je **Katica Marganić**, Bajmočanka, penzionerka koja se bavi amaterski glumom. Ona je kroz lik snaš Kate ispričevala kako je ručni rad pratio bunjevačke porodice od pamtivika, kako su, pogotovo u dugačke zimske večeri odlazili jedni kod drugi na divan, ali onda su uvijek ruke radile.

– Sve što je u kući bila potreba, sve je rukama izrađivano. Tkale se krpice, ponjave, lije pre-

gače, pa se vuna prela, štrikalo se sve što se nosilo, i šlingovalo se. Muškarci su pravili sve od drveta, rogoze, pruca, slame... Najlipsi radovi su bili od bilog veza, to je bila dika bunjevačke nošnje, vridilo je zlata – kazla je med ostalim Katica Marganić.

Pridsidnik Skupštine Mesne zajednice „Bajmok” **Jene Maglai** je otvorio izložbu.

– Smatram da je ovo lep primer kako sva kulturno-umetni-

ka društva neguju neke stare običaje. Pred nama je lepa izložba koja nas podseća na nekadašnja vremena, i mislim da ona postaje tradicija, uz svesrdnu pomoć BKC „Bajmok”. U to ime želim vam prijatan boravak na ovoj svečanosti i otvaram ovu izložbu. Mislim da Bajmok zaslužuje jedan ovakav kvalitet.

Na ovoj izložbi koju je postavila, uredila i osmislila **Magda Benčik Badić**, svoje ručne radove prikaza-

li su izlagači iz Subotice, Male Bosne, Tavankuta, Kaponje, Pačira, Stare Moravice i Bajmoka. A med positiocima pored Jene Maglaj, bili su **dr Andrija Peić Tukuljac**, pridsidnik privremenog organa Bunjevačkog nacionalnog savita, **Ivan Skenderović**, potpridsidnik Bunjevačke matice, pridsidnici Bunjevački kulturni centara Tavankut i Subotica, zatim Društva „Jedinstvo Edešeg” iz Bajmoka, Mađarskog kulturnog centra Bajmok, Srpskog

kulturnog centra „Nikola Tesla” iz Bajmoka, Doma kulture Mišićevo, Kola srpski sestara i Društva „Vridne ruke” iz Male Bosne. **B. E.**

SIĆANJA ROZE KRNAJSKI NA PROŠTENJA KOD KAPELICE SVETA ANA U GORNJEM TAVANKUTU

Crvena ruva, medica i očenaše od kolača

Prid proštenje na Svetu Anu dva dana se pripravljalala rana, piće, salaši su se mazali krečom, štirkali i navlačili kreveti za goste, žuljo i rizo vingograd, dica se kupala sapunom od lanolina, a u nedilju na samo proštenje curice su oblačile nova crvena ruva, a derani u nove pantalonice, košulje i sandale koje njim je ujo Mata kupovo. Da nije uja Mate ne bi tu u Gornjem Tavankutu bilo ni proštenja, jel je on dao komad svoje zemlje i sagradio kapelicu Svete Ana

Osamdesetjednogodišnja Roza Krnjajski je sa prizimenom Gabrić rođena u Gornjem Tavankutu di je živila do udaje. Čuli smo da je njezin dida ujo Mate Vuković saziđo kapelicu Sveta Ana u Gornjem Tavankutu di se održava misa i proštenje na Svetu Anu 26. jula. To je za Gornji Tavankut bio i osto svetac koji je kadgod skupljo cili Tavankut i tušta njevi rodaka iz varoši.

Uspomine na ta proštenja su još uvijek živa. Dok sidimo na terasi Rozine lipe prostrane kuće u varoši, ređaje se pripovitke i slike s početka i sridine prošlog vika. Vruće je i nije teško sve te pripovitke zamislit jel se događaje u julsjoj kanikuli. Roza tute živi s mužom, ćerkom i njezinom porodicom.

– Od svoje četvrte godine sam sa majkom Milkom Gabrić, rođenom Vuković (bila je sestra uja Mate), išla na proštenje kod kapelice Svete Ane. Na taj dan on je imo svoje goste koji su dolazili na salaš i tamo je pravio užnu za nji posli mise.

– Imo je svog arendaša bać Pađu Cifru, koji je imo u kući 17 sinova, snaja i unučadi. Jel moj dida ujo je imo kuću i u varoši di je zimi održavo prelo za rodbinu i prijatelje, pa je arendaš vodio brigu o zemlji. Dice on i teta Cilika (Lamićeva) nisu imali, jesu jednog sina koji je ko momak umro.

Virujem da je posli njegove smrti on sagradio kapelicu Svete Ane. On je dao dva lanca zemlje i tu na njoj sagradio kapelicu. Imali su 70 lanaca zemlje, i ja mu se divim što je sve to napravio. Bilo je koji su imali i stotine lanaca, al Mata je pravio i proštenje, i prelo, i kapelu je saziđo.

– Najinteresantniji u ciloj priči su, za mene ko dite, bili pokloni. Ne sićam se jel je muškarcima štogod kupovano na poklon, al znam da je svom odraslom ženskom svitu u familiji kupovo cilo bunjevačko cicano ruvo, malim muškicima pantalonice i košuljice, a curicama su se sašile haljinice od crvenog cica. To mi je najviše u sićanju ostalo. Misu na proštenju je reko popo Berger. Ujo Mate je imo fijaker,

pa je popu dono na salaš na užnu i posli ga vratio kući. Ja bila mala, a popo je pušio tompus, i kažem mu, joj, nisam znala, Vi popo a pušite. Njemu je zdravo to bilo smišno. Užnalo se na avliji, pod bristovima, di su bili sastavljeni astali. Svirali su trumbetaši, mislim da su bili iz Subotice. Kod njega na prelo i užnu dolazilo je jedno sedam kola ljudi i dice.

– Tušta rane se moralo pripraviti kad je bilo tušta gostivi, pored pozvani svračani su i drugi poznati koji nisu imali tu nikog svog, pa da se odmoro i okripe. Za užnu je moralo bit filovane paprike, pečenice, otezane pogače sa makom, gurablica, štanglica, a torte je tek kasnije bilo. Onda gosti stižu već u četvrtak koji će pomoć peč pogače i torte, a oni

glavni dolaze u subotu. Kad je padala kiša, kazlo bi se, ajte, ćutite, idu ljudi i po gore. Sav salaš se spremio za proštenje, sve sobe su se ošikarile, navuklo se čisto, sve uštirkane uzgljance, kreveti.

Kako se divani, ujo Mate je kapelu napravio jel svojevrimeno nije održano obećanje da će baš tu u Gornjem Tavankutu bit centar Tavankuta. Kad je kapelica sagrađena tu se bar na Svetu Anu skupio cio Tavankut i dio varoši.

– Mi dica smo morali čuvat svinje cili litnji raspust, onda nam obećaje dobićete za proštenje ruva i sandale. Onda čuvaš svinje i čekaš proštenje. Za proštenje nam kupe materijal za ruva, pa nas nose kod jedne čuvene šnajderke u Bajmok, pa dvi probe. Ujo Mate nam je kupio i sandale, a noge oteknute od strnjike, pa ji ne možeš navuč. Onda dođe subota, već ujutro se iznesu dva korta na ledinu da se ugrije voda za kupanje. Obično su nas kupali s onim velikim bilim sapunom, a za proštenje sa sapunom od lanolina. Od tog smo zdravo mrišili.

– Dan prid proštenje ruva već vise na višalici, ne u šafuneru, neg na šafuneru, tako da kad utrčeš, samo ji pogledaš i izadeš. Pa se misliš kad će svanit da ujutru obučeš to ruvo. I onda uveče se još kuva i peče, to se muti puter,

nije se bilo kupit, ručno u kravljaci, mak se tuče u stupici, nije bilo ni struje na salašu, a meso se u bunar spušta na uzici da se ne pokvari, pa skorup, onako u kama, pa lubenice da se olade. Onda uveče nastane zatišje, sve je spremljeno, salaš umazan, svi se salaši bile od kreča kad pogledaš unaoko.

– Ja se nikad nisam bunjevački nosila, imam slike u bunjevačkom, al nikad se nisam nosila. Na Šebešiću sam rođena, imala sam jednu sestru Etušku, ona je umrla. Kad sam se udala, tri godine sam bila kod svekra i svekrove na Kelebiji, onda sam se doselila u varoš. Nisam radila, samo sam četiri razreda završila. Živili smo na zemlji. Svašta sam radila, posli okupacije ništa nismo imali, sve poslove smo radili da bi priživili. Otac mi je umro kad sam imala devet miseci.

– Ujutru kad grane sunce, a mi poskačemo, samo gledaš na šafuner jel još tamo visi ruvo. Pa onda daj češljanje, oblačenje, a kad si gotov, u ruku ti dadu novaca za proštenje. Svi gosti nam

dadu novaca, ajte dico, evo za proštenje, za žužaljku, za šećer. Stisneš onaj novac u šaku, sav se oznoji i kad odeš tamo ne možeš da ga odlipiš od ruke, tako ga čuvaš. Misa ide, a ti sve gledaš tamo onaj šećer koji čeka da ga kupiš. Ja obavezno kupim one očenaše od kolača, rozlinkavi i žuti, pa ima križ. Kad to obisim oko vrata, ja glavna. Onda ringišpili, oni mali konji, pa vozovi. To je bilo zdravo veliko, nigdi nije bilo tako ko na Svetoj Ani. One žužaljke, one muzičke kutije (vergle), pa me-

dica. A mož mislit kaka je medica, bogzna od čeg je, samo da je rozlinkava. To je bio kaki ofarban sok na koji smo zdravo čekali. Na proštenje je dolazio i čovik koji je vadio zube, bilo je oni koji su čekali proštenje da odu izvadit rdav zub.

– Domaćice i one žene koje su njim pomagale ne idu na proštenje, one kuvaje frišku čorbu i još koji šta, jel ovo sve je već gotovo, i to se sve u podrumu ladi, torte, sokovi, vino, kruv, krempita. Za užnu se sidilo pod bristovi-

ma koji su se sadili ugusto, uz ogradu, nuz put, a dudovi isprid salaša. Bristovi su sadeni da zaštite salaš od vitra.

Priča ne bi bila kompletna da ne spominemo da je Roza sa ćerom prija jedno četiri godine išla na groblje da obađe uja Matin grob, da za-

biluži kad je rođen i kad je umro, jel ne zna. Kad tamo, nema njegovog groba, kogod drugi je saranjen tu. Bila je zdravo razočarana, pa i bisna, što je njegovo grobno misto prodano, iako je on poklonio ona dva lanca zemlje i tu saziđo kapeлицu. V. M.

KULTURNA POLITIKA I URBANO PLANIRANJE (STUDIJA O BOLONJI)

Za kulturu više sridstava

U Zavodu za kulturu Vojvodine, di je 17. juna 2010. godine održano pridavanje u okviru drugog ciklusa pridavanja: Evropske perspektive održivog razvoja kulture na temu „Kulturna politika i urbano planiranje (studija o Bolonji)“. Pridavač ove zanimljive teme je bio **dr Mauro Felicori**, član gradskog vića za kulturu grada Bolonje (Italija).

Pridavanju su, isprid Nacionalnog savita bunjevačke nacionalne manjine prisustvovala **Kata Kuntić** i **Tamara Babić**.

On je istakao da je Bolonja iako sridnji grad po veličini u Italiji, broji oko 380.000 stanovnika ima

oko 80.000 studenata, koji u većini završavaju fakultete vezane za niku vrstu umitnosti. Kulturna politika grada Bolonje je u tom zanimljiva jel ona mladim ljudima po završenim studijama različiti vrsta umit-

nosti daje mogućnost ozbiljnije afirmacije u svojoj zemlji a i šire. Čak je i sama privreda u službi kulturne politike grada Bolonje.

Svake godine se izdvaja 6,1% sridstava iz budžeta i troši na kul-

туру što nije uobičajena praksa u drugim gradovima, regionima i državama, pa je i zbog tog 1998. godine Bolonja proglašena Evropskim gradom kulture. Te godine za kulturu je izdvojeno čak 7% sridstava iz budžeta.

Nadajmo se da će se u perspektivi i kod nas stvorit uslovi da se za kulturu izdvaja puno više sridstava, jel ko multikulturalno podneblje mi imamo dobre osnove za ozbiljniji razvoj kulturne politike. Ovakim pristupom bi i Bunjevci dobili svoje misto u mozaiku različiti nacionalnih kultura i bili bi dio evropski kulturni okvira.

T. Babić

NAKON EKSTRAVAGANTNE IZLOŽBE BILOG ŠLINGA MILICE REPAC U „NOĆI MUZEJA”

Igra svitlosti kroz bili šling

U okviru „Noći muzeja”, manifestaciji koja se u drugoj polovini maja održavala u cijeloj Srbiji, u Subotici je, među ostalim, održana i izložba bilog šlinga, kreacije Subotičanke **Milice Repac**, u suvenirnici pod Gradskom kućom. Tu su prikazani, što na lutkama modelima, što na fotografijama, uglavnom komadi odiće i nakita, sve od bilog šlinga. A on je nezaobilazan dio tradicionalne bunjevačke nošnje i drugi komada opreme u domaćinstvu ko što su pokrivači za krevet, čaršapi, salvete...

Ono što se moglo vidjeti na toj izložbi je štogod izuzetno, fascinantno i ekstravagantno – jednom riči štogod zradvo lipo od čeg se ostaje bez daha. Tu su šeširi sa velikim obodom, sve ušlingovani, pa suknje, pantalone, a poseban utisak ostavljaju veliki lepuri ko gornji dio ženske odiće koji zaminjiva bluze. Dakle, imamo fantastičan spoj tradicionalnog bunjevačkog sa, bez pritiravanja kazano, visokom modom koja prilazi granice ove zemlje. Baš zbog tog, valjdar, i nema puno razumivanja šire publike.

Milica Repac, tridesetpetogodišnja umitnica, po struki muzički izvođač na flauti, ne vidi sebe ko kreatora i vezilju bilog šlinga. Ona je, kaže, istraživač kroz razne vidove umitnosti, al ovaj bili šling je štogod što publika vidi i sad je polako i pripoznaje po tom. Ne zna jel će to i sutra bit njezin način izražavanja umitnički ideja.

– **Ko mala tila sam da budem astronaut, al izgleda da ljudi koji počnu sa takim ambicijama, na**

kraju se nađu u umitnosti. Kad sam imala 18-19 godina, nisam razmišljala o smislu školovanja i novca. U to vrime nisam razmišljala koliko je novac bitan za život.

Digod 1999. godine je privuko bili šling koji je svakodnevno bio prid očima, a i njezina majka po mami je bila čuvena šnajderka u Baji, koja je imala svoj butik, dok je majka po tati volila praviti čipke i šlingovat bilim šlingom kragne. U maminom šafneru još uvijek ima nekoliko kadgodašnji košulja za spavanje od bilog šlinga, koje je još njezina pramajka iz Baje napravila. U njima su divojke prid „Noć muzeja” nosile pozivnice za ovu izložbu.

Bili vez je učila od **Mare Ivković Ivandekić**, a on joj je posto priokupacija kad je otkrila istoriju i umitnost Kelta i njezini svećenika

druida. Upoznala je i zen filozofiju, koja je za nju otkriće.

– **Kelti, koji su kadgod živili i ode, poštivali su prirodu i svitlost, ko i zen filozofija, koja takođe u osnovi ima poštivanje prirode. A u bilom šlingu je suština, prolazak svitlosti kroz rupice, ta igra svitlosti. Priroda je bitna, a nije bitan sam vez ko materijalno, ko novac. Tako je bili šling posto način da izrazim svoju filozofiju prema životu.**

Prvo fotografisanje Milicinog bilog šlinga je bilo 2000-te godine, to je bio bolero-košulja koja je mogla da bude i ženski i muški dio odiće. Tako je počela, a tako je i nastavila. Posli nekoliko godina napravila je malu modnu reviju na Paliću di je, kako kaže, obukla muškarce u žensku odiću od bilog šlinga. A to je, kako danas sa vremenke distance kaže, uradila više pod-

Bili šling na bluzama, pantalonama, maramama, krunama, menđušama šeširima spoj je bunjevačke tradicije sa modernim, a za Milicu Repac i izraz njezine životne filozofije – svitlost koja prolazi kroz pukotine. Korene crpi u ostacima keltske umitnosti koja je i na Balkanu ostavila traga

svisno i sa pogrešnim pristupom. Jel, ljudi to nisu razumili na pravi način. Kaže da je uvijek imala osjećaj da to štogod znači, da je to jedna aseksualanost.

– **Upravo sam danas u jednoj radio emisiji čula prvi put za muško prelo i da žena na to prelo mož da uđe obučena ko muškarac. A postoji i žensko prelo di muškarac mož da uđe obučen ko žena i nikom neće pat na pamet da ga posmatra ko gej muškarca. Moja revija koja je bila prija nekoliko godina bila je nažalost pogrišno svačena.**

Kako Milica kaziva, bili šling zahitva puno vrimena i rada.

– **Ipak, to je zdravo lako raditi, istina dugo traje i grijota je ubijati vrime šlingovanjom. Prija je to način da stignem do čega. Ja istražujem. Prija sam imala želju da budem modni kreator i šteta bi bilo da to sad sa bilim šlingom odbacim. Ja i crtam, i stekla sam status umitnika. Prodaja moji radova nije moj cilj, mada su oni na prodaju. Teško je to ode prodat.**

A Milica kreira suknje, gornje dilove ženske odiće ko lepure il marame, šešire, panatone, krune, menđuše...

– **Ideju za krune od bilog šlinga je dala moja mama Marga, a nike je i dizajnirala. Jako sam vezana za Francusku koja je saču-**

vala dio keltske kulture, one rozete na katedralama koje odražavaju tu druidsku ideju o prolasku svitlosti, su isto bile moja inspiracija kod bilog šlinga.

Milica Repac bili šling vidi samo ko jednu fazu u svom životu, a i priznaje da je ne vidi ko moguć izvor zarade.

– Ne virujem da bi iko nosio moju menđušu na ulici. Možda bi se nosila kaka garderoba koja bi pratila modni trend. Ja mogu napraviti trendovsku suknju sa malo bilog veza, ne puno, al ja nemam materijalnu podršku za taki poso. Ne sićam se da sam išta prodala, bilo je niki interesenata al su odustali. To je visoka moda i ekstravagancija i nije nosiva svaki dan.

Kaže da je tetka pomaže, al ne mož da razumi njezine modele, ko ni svi drugi u njezinoj familiji. Milica nije zaposlena, mada bi to volila da bude. Na naše pitanje koje ambicije ima vezano za bili šling, ona, nažalost, odgovara da ji i nema.

– Možda sam „potrošila” bili vez, al ideju nisam. Nju nastavljam da istražujem. Bili šling nije ciguran novac, možda bi moglo bit sa velikom novčanom podrškom, ukoliko se povežem sa pravim ljudima. Moja želja je bit modni kreator, a ne bit popularna i moram kast da bižim od ljudi koji bi to mogli iskoristit na suprotan način ideji koju ja izražavam – kazla je med ostalim Milica Repac, za mnoge čudna i kompikovana osoba, koja svoju životnu filozofiju izražava na najlipši moguć način – bilim šlingom

B. E.

DIČJI HOR KUD „BUNJEVKA” U GRADSKOJ BIBLIOTEKI ODRŽO PRVI SAMOSTALNI KONCERT

„Tandrčkove” pisme

Posli samo dva i po miseca od osnivanja, dičji hor „Tandrčak” KUD-a „Bunjevka”, održo je 24. juna samostalni koncert u Gradskoj biblioteci u Subotici. Dobar odziv publike i tušta aplauza bili su dokaz da je vaki hor bio potribran bunjevačkim al i ne samo bunjevačkim nastojanjima da se njeva muzička tradicija počne čuvat još med dicom.

Koncert je počo sa himnom „Tandrčka”, a uslidile su pismice „Mi selu idemo”, koja se pivala na Dove, pa koledarska pisma „Danak svanu” koja se piva na drugi dan Božića. Od bunjevački stari pisma na programu je bila „Čuj Bunjevče veso glas”, „Kolo igra tamburica svira”. Publika je zdravo lipo primila pismice: „Tiho noći”, „Madarka, madarka”, „Spokojno spavaj”, ko i zavorši blok sastavljen od pisama iz „Titanika”, „Nek svud ljubav sja”, „C-dur pismica”, a završna pisma koja je ispraćena aplauzima čitave publike, bila je „A sad adio”. Za klavirom su izveli nekoliko kompozicija ozbiljne muzike Katarina Poljaković i Katarina Dafna.

Irena Kovačev, nastavnica muzičkog u OŠ „Ivan G. Kovačić” i vođa hora „Tandrčak” bila je zadovoljna koncertom.

– Radimo vridno i zadovoljna sam onim što smo uradili, mada ja uvijek kažem, moglo je i bolje. Važno je da dica pivaje, da se lipo družu, da zavole muziku, da vole da dolaze na hor. Ja sam ona koja samo želi da njim usadim klicu ljubavi prema muzici, koju će oni posli da razvijaju u drugim horovi-

ma, i kad budu odrasli ljudi da se bave muzikom, da je vole.

Irena Kovačev je prija osnivanja hora tražila od roditelja da odobre rad njeve dice u ovom horu, i većina nji je to odobrila.

– Nisu samo bunjevačke pisme na repertoaru, on je vrlo šarolik, baš zbog tog da bi izbigli monotoniju. Uvažavam i dičije želje, jako vole pivat pismu iz filma „Titanik” i „A sad adio”.

Prija ovog koncerta hor „Tandrčak” je nastupo na skoro u svim programima koje je priređivala bunjevačka nacionalna zajednica, a desetak dana prija ovog posljednjeg koncerta pivali su u subotičkom Gerontološkom centru, sami, al i zajedno sa stanarima ovog doma. Za dobar nastup Gerontološki centar je dicu nagradio tortom i sokovima.

B. E.

BUNJEVAČKA ZDILA

Ila s višnjama

Uzlivanca s višnjama

Kadgod su naše domaćice kad prispiju višnje, često pekle kojika-ke kolače s višnjama.

Kako se pravi uzlivanca s višnjama:

Zamutit tisto s 2 deci mlakog mlika malo kvasa, 3 kašike šećera, 3 jajeta na vrh noža soli, 1 kašika masti, po kile oštrog brašna.

Kad se dobro umuti, pokrit salvetom i ostavit da se kreće oko po sata.

Za to vrime iskalat oko po kile

višanja i pazit da što većma ostanu učitavo.

Kad se tisto krene istrest u tepciju namazanu mašćom, varnjačom namistiti po cijoj tepciji. Višnje promišat s 2 kašike šećera i 1 kašikom griza, pomećat po uzlivanci i peč oko po sata.

Kad se ispeče isić na kocke i poslagat na tacu posut pra šećerom i vanilijom.

Sirup od višanja

Za sirup treba 1 kila iskalani višanja samliveni i procideni kroz gazu, dodat 1 kg šećera i 1 litru vo-

de, 2 limuntusa i 1 konzervans. Sve to mišat dok se šećer ne rastopi.

Salit u boce i dobro zatvorit da nema odiska jel će uzvštit. A. V. K.

Sveci koji se spominjemo

Jula miseca nema ni jedan zapovidni svetac priko nedilje da se slavi, samo ima oni manji svetica koji se samo spominjemo a nisu zapovidni sveci, pa se na te dane moglo radit, a jula miseca ima tušta posla koji se moraje paradiť. Konstantina se sićamo 5.jula, koji je redovničko ime dobijo Ćiril i brat mu Metod. Rođeni su u Grćkoj u Solunu. Privodili su Bibliju i druge svete knjige i postali priznati književnici. Ćiril je umro u Rimu 869. godine, a Metod je bio nadbiskup u Panoniji, a umro je 885. godine u Sremskoj Mitrovici. Papa Ivan Pavao II proglasio i je zaštitnicima Evrope. Ilije proroka spominjemo se 20. jula, na taj dan su se blagosivale Ilinske sviće koje su naši stari palili ako je jaka grmljavina i veliko nevrime, a svetog Iliju su slavili ko zaštitnika od groma. Marije Mandaline iz Betanije spominjemo se 22. jula. Ona je bila sestra La-

zara kojeg je Isus Uskrsnio od mrtvi. 25. jula se spominjemo Jakova apostola koji je imo brata

Ivana, a bili su Zebedejevi sinovi, bili su ribari sidili su na čamcu i krpili mreže, kad je Isus naišo pozvo i je da podu s njim. Oni su oma sve

ostavili i pošli za Isusom. Svetog Joakima i Ane spominjemo se 26. jula, oni su bili roditelji Blažene Dvice Marije, koja je rodila Isusa Krista spasitelja svita. Oni su bili zdravo pobožna čeljad dice još nisu imali, stalno su Boga molili da dobiju dite. Bili su već u malo starijim godinama, kad njim je molitvu Bog uslišio, dobili su dite rodila njim se curica kojoj su dali ime Marija. Ona je bila izmoljeno dite, pa su je sveto i pobožno odranili. Njima se obraćaje i mole za pomoć roditelji koji žele svoju dicitu pobožno i u viri odraniti. Ignacija Lojalskog spominjemo se 31. jula, bio je iz plemićke porodice, prija obraćenja bio je lualica vitez, a poslie živio pokornički život, pa je u jednoj knjigi napiso svoje duhovno iskustvo.

Oni koji su nosili jedno od ti imena, slavili su svoj imendan s rodbinom, komšijama i s društvom.

Kadgod su naši stari većinom davali dicitu ime po svecima koji je najbliži rođenju diciteta, da ima svojeg nebeskog zaštitnika. A. V. K.

PENZIONER STEVICA KOVAČEC SLOBODNO VRIME KORISTI ZA RUČNI RAD

Goblenom protiv stresa

Goblene obično rade žene. Ode vam nudimo pripovitku o muškarcu koji veže goblene. To je **Stevica Kovačec** (67), penzionisani oficir, koji u svoje slobodno vrijeme, a to je sad cio dan, bocka goblene.

Naravno naše prvo pitanje je bilo, otkaleg muškarac u ovom ručnom radu.

– **Prvi susrit sa goblenom imo sam** – pripovida Stevica Kovačec – **kad sam ko oficir živio jedno vrijeme u Somboru, a to je bilo 1968. godine. Moja gazdarica je imala goblene. Na odlasku od nje kupio sam dva i dono kući u Suboticu.**

– **Moja žena Danica radila je jedan goblen u zimu 1972. godine. Očla je u dućan, a goblen je osto na astalu. Prvo sam ga zagledao, a onda vrlo rabro uzo u ruke i uradio nekoliko redova. Kad se Dana vratila pito sam je jel vi-**

di što god na svom radu, a ona je kazala da ništa ne primećuje. Taj goblen nisam više davio da ona radi, ja sam ga uradio do kraja. On je sad uralmljen i visi na zidu u sobi.

Broj goblena koje je dosad uradio dostigo je cifru od 50 komada. Stevica sad radi „Borbu pivaca” po slici **Paje Jovanovića**. Kaže da rado veže ljudske likove, jel u njegovim rukama oni prosto ožive, i uz rad s njima divani.

– **Uradio sam** – kaže dalje Stevica – „**Konje na pojilu**”, pa „**Dva godišnja doba**”, „**Monalizu**”, „**Tajnu večeru**”, i **to tri komada** – nabraja sagovornik i dodaje da je posebno ponosan na sliku na zidu „**Ljubav, vira i nada**” jel je radio 58 dana po 10 sati dnevno. Ovu sliku Stevica opisiva ovim riječima:

– **Posli brodoloma čitava posada je potonila, jedino je žena sa**

slike uspila da se izvuče iz talasa i zagrlila je križ kojeg je priroda isklesala na obali mora. Ljubav znači volit život i bližnje, vira pridstavlja viru u Boga i viru da će bit volja njegova. Nada pridstavlja vapaj za izbavljenje iz teške situacije sa slike koja simbolično obilježava život.

Stevica Kovačec radi samo Vilerove goblene, što znači bodovi na brojanje. Priporučiva ljudima da

vezu goblene jel to smanjiva stres i donosi unutrašnji mir, a to je za svakog lip poklon. **M. H.**

KADGOD JE DRVO DUDA BILO ZDRAVO CINJENO

Još ima dudova

Jedne nedilje sam se vozala biciglom i naišla na drvo duda koje ima oko dvisto godina, al nema roda na njem, nažalost. U istom sokaku naišla sam na mlado drvo duda na kojem ima roda. To je murgan, bili i malo šaren al sladak dud.

To me vratilo u prošlost po vika. Pored Somborskog puta u Aleksa Šantiću bilo je tušta dudova sa obadvi strane. Imali smo jednu stražnju sobu u kojoj su bile štelažije na tri zida. Tu smo gajili svilene bube, a one su ile samo dudovo

lišće. Još i sad kandar čujem šum lišća koje su bube stvarale dok su se ranile zelenim lišćom od duda. Svilene bube smo gajili i kasnije prodavali.

Rakija od duda je zdravo na cini, ko dobro i kvalitetno alkoholno piće, koje je volio i moj otac. Zrio dud se treso na veliku ponjavu, a onda se mećo u bure, i od tog se pekla rakija. Kadgod se virovalo da je drvo duda privlačilo gromove. Ko dica, brat i ja smo često ili kruv namazan s pekmezom od duda.

M. Horvat

ĐORĐE SUVAJDŽIĆ BAVI SE FOTOGRAFIJOM

Lovi fotogenična drva

Najčešća tema njegovi slika je drveće i priroda, lipi i interesantni primeri. U planu njemu i njegovom drugu Anti je lov fotoaparatom za čistiju okolinu, i tu neće biti lipi slika, samo dobri slika. Divanili smo bunjevačkim jel on divani ko pravi Bunjevci, od mali noga, jel je svo njegovo društvo bilo iz bunjevački porodica

S ubotičanin Đorđe Suvajdžić je već desetak godina penzioner, i sad je dostigo primećen kvalitet u svom bavljenju fotografijom. Dosad je imo 5 izložbi fotografija sa svojim drugom **Antom Tabakom** s kojim je zajedno radio. O tom ko i o odličnom bunjevačkom jeziku kojim divani iako je Srbin, prodivanili smo za naše novine. Al samo da kažemo da je Đorđe odrasto na Bajnatu, a u penziju je očo iz „Sigme”, di je radio ko metaloglođač i kontrolor kvaliteta.

– Sad stanujem na granici Bajnata – kako kaže – više na Bajnat gledim neg što sam na Bajnatu. Tamo su mi Mesna zajednica „Bajnat” i Gerontološki klub Bajnat, di često svraćam. Tamo su me prvo i primili sa fotografijama i tamo sam imo prvu izložbu.

– Zdravo kasno sam kupio fotoaparat. Početkom šezdeseti godina sam uzimo od sestre i šogora njev aparat, i onda sam gledao da što god i zabilužim. Sliko-

vo sam detalje oko Mlake, oko Stadiona, tu i tamo kake zgode iz druženja, sa Palića. Jel smo mi u „Sigmi” imali vikendice na Vikend naselju, pa sam imo pristup, mogo sam dovesti i društvo. Bio sam metaloglođač, a dugo sam radio u kontroli kvaliteta u „Sigmi”, tu sam možda izoštrio pogled za posmatranje. Kažu, dica se izmetnu na ujake, a moj je

bio taki, išo je sokacima pa je gledao koja je kuća prava, koja malo nakrivo, pa sam i ja primio malo taki osobina. Toranj Senčanske crkve stoji nakrivo, popravljali su ga prolitos, bili su ljudi gori i sliko sam ji.

Suvajdžićevi su prvo kupili „praktiku”, koju su čeri nosile na more pa je u njeg ušla slana voda, tako da su ga bacili, a prija koju godinu že-

na Janja je kupila digitalni „olimpus” od kojeg se više ne razdvaja. Sad ima i dvoje unučadi i često se slikuju kad su kake posebne prilike.

– Najviše volim da slikujem prirodu, ljude samo kad smo u društvu. Probo sam nike da zaustavim na sokaku jel su interesantno izgledali i da ji slikujem, al ljudi to ne vole. Tako najčešće slikujem ono što mene neće „dirat”, drvo, stablo, granje razni oblika i neobični, pa onda malo izokrenem, pa s druge strane, pa malo dobije senku, i ispadne što god. Eto, na izložbama ljudi se dive mojim fotografijama. S ove posljednje izložbe u Vestibilu Gradske kuće imam četrdesetak upisani utisaka u knjigi.

Dosad je Đorđe Suvajdžić napravio četiri izložbe fotografije po gerontološkim klubovima, „Bajnat”, „Novi Žednik”, „Kertvaroš” i u Ulici Petra Drapšina, a petu u Vestibilu Gradske kuće u junu ove godine kad je Grad obiluzavo dane borbe za čistiju planetu. Na prvoju

mu je Ante Tabak bio gost, a kasnije partner.

– Nazvali smo se foto-eko lovci. Tako smo se krstili jel slikamo skoro samo ekološke teme, drva. Dosad smo slikovali samo ono lipo, a sad imamo u naumu da slikamo i ono što nije lipo, razne ekološke probleme i one rđave navike ljudi od koje ima štete. Nas dvoje pezionera smo radili zajedno, i on je ko i ja prvo počeo slikat s pendžera, s balkona, što god na salašu, i tako. Susritali smo se i pokazivali jedno drugom šta je ko „ulovio“, i onda, ajdmo zajedno.

Onda je Đorđe Suvajdžić počeo pisat tekstove o zaštiti prirode, o ambroziji, o komunalnim problemima, pa je tako slučajno dospio do Kluba pisnika „Orfej“, di je i danas član. To je bilo dovoljno da počne pisat i poeziju, no sa objavljivanjem nije imo puno sriće.

Zanimljivo je da je Đorđe Srbin koji odlično divani bunjevački, zapravo on dominira kod njega. I žena mu je Bunjevka, al škulovanje na fakultetu je učinilo da puno slabije divani od Đorđa.

– Rodio sam se i odrasto na Bajnatu di je najviše bilo Bunjevaca. Moje društvo su bili Bačlijini, Gabrićevi, Peićevi, Vujkovićevi... Tamo di je bilo najviše dice, kod Bačlijini, nji 8, tamo smo najviše išli da se sigramo. Normalno je da sam i divanio bunjevački ko i oni. I sad puno

bolje divanim od niki Bunjevaca. Bilo je i stariji momaka i divojaka od nas, al nisu nas šopali, mi smo dobijali zadatak da što god spremimo, na primer da ometemo avliju. Posli tog mogli smo do mile volje da se žužamo i sigramo. Kod Bačlijini je bila ta žužaljka a imali su i dobri čardakova di smo se sigrali. Kod Margetićevi je bilo mali životinja, i uvijek su se tu izvodili niki šale.

– Sićam se da je kod Bačlijini bio jedan dida Ranko, on je bio dida ujo toj doci, i on je nama pripovido „priče iz vruće Ažije“, jel je bio vojnik u balkanskom ratu protiv Turaka. Pripovido nam je i o bečarima, kako su prisrićali ljude kad su se s novcima vraćali sa pece il vašara. Posli sam čuo da je taj „bečar atar“ bio zapadno od varoši, od Tavankuta pa do Žednika i dalje. I onda mi dica kažemo, deder dida Ranko sad o bečarima, sad o vrućoj Ažiji. Bilo je i nas taki derana koji su iz krušne kotarice dida Ranka uzimali malo duvana i savijali ga u novinsku artiju, pa se tu i kašljuckalo od oštrog dima. Da se ne bi ostilo, okrenili bi se prema okrećenom zidu i duvali i dah-tali da izdujemo nikotinske ostatke. Ko zna dal je to pomagalo.

Đorđe je pošo u obližnju Senčansku škulu, al mu je bilo suđeno da se 8 puti seljaka, što zbog selidbe roditelja, što zbog knjiga, digod su važile sestrine knjige, a digod

nisu, a novaca za nove nije bilo. Kogod bi pomislio da se seli zbog tog što je bio rđav đak, al nije bilo tako, čak kad je završio 8 razred i upisivo se na zanat, pitali su ga zašto jel nije imo rđave ocene, na protiv, čak nijednu trojku. Al Đorđe je tjo što prija da donosi u kuću novac jel dvi sestre su se škulovale.

– A fotoaparata je uvijek uz mene, sad sam dolazeć ovamo na Radijalcu snimio drvo koje liči na svrdlo, za mene ko metalca, livo svrdlo, pa drvo koje mi liči na bumbara –

kazo je med ostalim Đorđe Suvajdžić koji je tek u penziji otkrio svoju strast prema fotografiji.

V. M.

ROŽA I MATIJA MIKIĆ 15 GODINA ODRANJIVAJE DEJANA I SEKU KO SVOJU DICU

Briga o tuđoj ko o svojoj duci

Iako imadu svoja dva sina, uzeli su na porodični smištaj Dejana i Seku, koje su odranili i doveli ji do kraja školovanja. Dejan je punolitan i tu njeva obaveza pristaje, al su mu kazali da su njeva vrata za njeg i dalje otvorena. Dejan planira studije, a Seka će sad u četvrti razred sridnje škole

Čudni su putovi sudbine kojima ljudi idu kroz život. Svi znamo bračne parove koji bi dali čitavo bogatstvo da njim dite zaplače u naručju. S druge strane, mnogim parovima roda često sleće i donosi neželjeni „zavežljaj“ koji posli kreće na nepoznate staze, u tuđ zagrljaj.

Mikići zaminili roditelje

Roža (67) i Matija (71) Mikić, penzioneri, iako roditelji dva odrasla sina, 40-godišnjeg **Saše** i 37-godišnjeg **Davora**, u svojoj kući pružili su prija 15 godina ruke za dvoje male dičice. U svojoj kući na Makovoj Sedmici doveli su **Dejana** koji je imo 3,5 godine, a sad ima 18, i **Seku** od 2,5 godine, koja danas ima 17 godina. Čim je Roža očla u penziju 1994. godine, odlučila se da u porodični smištaj primi ostavljenu ducu.

– **Tili smo da uzmemo dvi curice, al, eto, uzeli smo rođenog brata i sestru** – kaže Roža i sića se da je Dejan privodio ono što je Seka šprljekala.

– **Ovoj duci smo pružili više neg našoj, jel kad su oni rasli, mi smo radili, bili smo trgovci, a bilo je dvokratno radno vrime. Bili smo više na poslu neg kod kuće. Kad se malko posvađamo, oma se i pomirimo, ja sam vrlo tolerantna. U našoj kući je uvijek gužva i ne možem zamislit praznu kuću. Moždard bi ponovo uzela ducu, al Matija se ne slaže, kaže da baš nije ni lako ni jednostavno brenit o tuđoj duci** – pripovida Roža.

Po njevim ričima, Dejan je poslušniji od Seke, al su obadvoje vridni i pomažu kod spremanja i kuvanja nediljom. Na sve ovo dodaju da se ove godine brat i sestra nisu odvajali od njevi troje unučadi. Uvijek se sve isto kupuje za nji. Roža se sića da jedared nije imala novaca da kupi svima lizalicu, pa je kupila samo za svoju unuku. Seka je to vidila i baš se uvridila, mada je desetak godina starija od njeve unuke.

Vrata uvijek otvorena

Mikići kažu da dobijaju novce od Centra za socijalni rad za dvoje dice. Obaveza je da brinu do punolitstva, dotle i dobijaje sridstva za nji.

– **Mi kažemo sad Dejanu, i dalje su naša vrata za njeg otvorena, brez obzira što je punolitan.**

Posli ovi riči šta drugo dodat neg da kod Mikićevi glavna motivacija da uzmu ducu nije bio novac. Socijalni radnici kod nji su zdravo davno bili, sad kad su došli da ji malo obadu kazali su, di je sve u redu tamo ne idu. Dejan i Seka su uvijek lipo obučeni i vaspitani.

Dejanova pripovitka

– **Imo sam** – kaže Dejan – **oko pet godina kad su mi kazali da Roža i Matija nisu moji roditelji. Nikad me nisu dica ismijavala zato što vako živim. Poznam samo oca, bio je za sve ove godine samo trired, onako, što bi se kazalo, u prolazu. Sve je to ladno i na daljinu. Punolitan sam i ne želim**

da upoznam mamu, mada živi u Subotici, jednostavno ne razmišljam o njoj – kaže Dejan. Završio je sridnju škulu, oće u Novi Sad na fakultet. Naravno, tribaće mu pomoć Mikića, jel ono što bude novaca dobijo od Centra biće malo.

Seka kaže vako

– **Zdravo sam se lipo snašla u porodici Mikić, a moram priznat, vrlo sam živahna. Na svoju ruku sam, što zamislim to i ostvarim. Moja je uvijek posljednja, i kad jesam, i kad nisam u pravu. Znam da Roži, a pogotovo Matiji, to smeta, al teško je da se minjam. Bilo je kadgod dičijeg peckanja na moj račun što ne rastem kod roditelja. Imala sam 15 godina kad sam tila upoznat mamu, al me je Dejan odgovorio i kazo da triba gledat u budućnost, a prošlost ostavit iza sebe. Posli tog se lomim i ne znam jel želim da je upoznam. Sa puno poštovanja gledam na Sašu i Davora, smatram ji svojom braćom, a s njevom dicom se baš lipo slažem.**

Seka će sad u četvrti razred sridnje škole za dizajnera odiće. Inače, ko mala uvijek je crtala bebe i oblači-

la ji isićenim ruvima od papira. Šila je ruvo za Barbiku i crtala modele.

– **Kad bi mogla ić na fakultet ne bi mnogla ostavit moje velike i prave roditelje Rožu i Matiju. Mlada sam** – kaže Seka – **al kad budem imala svoju ducu cigurno će rast nuz mene.**

Seka kaže da joj se dopada to što Roža unučadima i njoj i Dejanu isto kupuje.

– **Ne volim da učim, al volim da čitam. Srićna sam što imam i kompjuter pa i tu puno naučim. Srićna sam što sam odrasla u ovoj porodici di imam sve što poželim** – kazala je na kraju Seka.

M. Horvat

NADEŽDA MILETIĆ – APSOLVENT ISTORIJE

Upoznat prošlost da bi se svatila sadašnjost

Nadežda Miletić rođena je 14. juna 1982. godine u Subotici. U svom rodnom gradu završila je osnovnu školu „Matko Vuković” i gimnaziju „Svetozar Marković”. Posli sridnje škole upisala je Istoriju na Filozofskom fakultetu u Beogradu.

– Na fakultet sam se upisala zbog velike ljubavi prema istoriji, uvijek me privlačio istraživački, skoro detektivski, pristup historičara prema prošlosti. Tako da sam željela potpuno upoznat principe i metode historijske nauke. Jasno je da ukoliko dobro poznate prošlost, mnogo lakše ćete shvatati sadašnjost; nećete biti žrtva stereotipa, mitova i legendi.

Tokom studija imala je prilike da učestvuje u jednom od socioloških istraživanja vezanim za Bunjevece.

– Moj angažman nije bio pritrano velik, al nije ni nezanimljiv. Naime, 2006. godine sam

napisala tekst za „Bunjevačke novine”, pod nazivom „Migracije Bunjevaca”, bila sam anketar tokom sociološkog istraživanja „O Bunjevcima danas”, najvaž-

nije od svega jeste javno pridavanje koje sam održala 2008. godine povodom 130 godina od rođenja Blaška Rajića u okviru desetog Festivala bunjevačkog na-

rodnog stvaralaštva. Na sličnu temu sam imala i jedan intervju za RTV Vojvodina i emisiju „Spektar” početkom 2009. Govor sa Festivala bunjevačkog narodnog stvaralaštva štampan je i u glasilu „Rič Bunjevačke matice”. Sa mladim ljudima krajom 2008. godine učestvovala sam u osnivanju nevladine organizacije „Bunos”.

Trenutno je apsolvant istorije, a u septembru očekiva svršetak studija. Tema njezinog diplomskog rada biće istraživanje vezano za popa Blaška Rajića i njegovoj političkoj ulozi u Kraljevini Jugoslaviji.

Iako trenutno nezaposlena, nada se da će pronaći adekvatan posao usko povezan sa svojom budućom profesijom.

Život u velikom gradu pruža mnogobrojne mogućnosti za posao i usavršavanja na ozbiljnijem nivou, za razliku od manjih gradova, ko što je Subotica di nema toliko prostora za usavršavanje.

– U Suboticu se, zasad, ne vraćam iz privatni razloga. Međutim, od Subotice se nikada nisam oprostila. Često dolazim u Suboticu, zbog moji roditelja, moje sestre i njezine porodice, moji prijatelja i svakako zbog sebe same.

Nadežda Miletić, ko jedan od stipendista Bunjevačkog nacionalnog savita će sigurno u budućnosti dati svoj doprinos na polju istraživanja istorije Bunjevaca i poručiva mladima: „Svaki dan je novi dan... Svaki dan je nova šansa... Svaki dan je dobar dan”.

T. Babić

KAKO SE SLAVILA DUŽIONICA NA SOMBORSKIM SALAŠIMA PO SIĆANJIMA ANTUNA FRATRIĆA

Najveća čast je bit Bandaš

Ovog miseca Bunjevci u Somboru će posvećivanjem krune i kruva od novog žita, 25. jula obilježiti završetak još jedne žetve. Biće lipo i svečano ko i kadgod.

Kako se obilježavala Dužionica na somborskim salašima prija više od trideset godina divanio je kadgodajšnji Bandaš a danas aktivni član „Bunjevčkog kola” Antun Fratrić.

– Prija 27 godina sam prvi put išo „u par” na Dužionicu u mojim Nenadićkim salašima. Bio sam samo 15 godina. Stariji momci su bili uveliko u toku priprema za ovaj naš paorski svetac. Kad su mene pozvali da sa njima učestvujem u svečanoj povorki, nisu bili cigurni dal ću pristat. Bilo me je stra jel za mladog momka tako štogod bilo je i lipo koliko i opasno. E, sad se vi možda i pitate zašto?

Dužionice si bile drugačije

– Ko prvo, u to vrijeme stariji i iskusniji momci u takim prilikama su pili puno a sa pićom baš i nisam dobro stojo. Bio sam zdravo mlad za te špricere. Ipak, želja da učestvujem, da „idem u par” kako se kazalo bila je jača. Bio sam najmlađi momak u nošnji te godine.

Kako se pripravljala Dužionica ti godina?

– Prid vršenje žita, momci su unaprid zauzimali divojke za par da im drugi ne bi uzo ljubav, simpatiju el drugaricu. U par, kako smo mi to zvali, kad momak i cura idu u nošnji na Dužionicu, nisu mogli ići ženjeni, udavane, udovci il kaki raspuštenici već samo prave cure i momci. Iz di-

vana moje mame koja je bila i bandašica pa i u moje vrijeme ideja u par, Dužionica je za mlade počimala traženjom i biranjem para za tu svečanost. Posli pozivanja cura u par, i njegov pristanka a bilo je ritko da cura odbije poziv pa čak i ako joj momak baš i nije po volji, momci su međusobom birali koji će bit bandaš. Lipo je bit glavni al i obaveza jel je bandaš odgovaro za sve i svakog, a svi učesnici Dužionice poštivali su i slušat bandaša i bandašicu ko vodeće i centralne ličnosti slavlja.

– U obaveze momaka, nji petšest bilo je i obavistit Crkveni odbor, svećenika, miliciju, Misnu zajednicu i da od svi nji dobiju saglasnost za održavanje svečanosti. Za Dužionicu su momci uvik tražili najbolje svirače. Po završetku žetve to se moralo brzo riješit jel vrijeme je „letilo”.

– Svako bunjevačko naselje, odnosno, salaši imali su svoje du-

žionice sa svojim bandašom i bandašicom. Zato su se i datumi unaprid dogovarali, pa se najčešće počimalo sa Dužionicom sridinom jula i onda bi svake nedilje po jedni salaši proslavljali svoju Dužionicu. Posljednja i najveća Dužionica bila je gradska. Na proslave na salašima, bio je običaj da 2-3 para idu sa svaki salaš jedni drugima u goste. Naravno, bandaš i bandašica su obavezni da gostuju a druga dva para koja se gostovala, uglavnom je bandaš odredi sam.

I divojke su imale obaveza

– Mista di se održavala svečanost obično su bili domovi na salašima koje su cure lipo spremale, uredile i svečano okitile. I ko slatkog i slanog tista cure su znale svoj zadatak. U obavezu divojaka takode je spadalo i pripravljanje ukrasni perlica kojima su bili zakićeni parovi. I vinac, od-

nosno krunu tribalo je pripraviti i isplest al tu su cure više učestvovala jel su gledale i učile. Vako ozbiljan poso oko vinca znalo je sam par stariji žena koje su se trudile da mladima prinesu svoja znanja.

Vodili ste računa o svim detaljima?

– Ništa se nije smilo pripuštit ni zaboravit. Pazilo se pri postavljanju i rasporedu astala, stocova i klupa za sidenje. Vodilo se računa o tom di će ko za vrijeme svečene užne sidit. Posebno svečano misto imali su bandaš i bandašica. Gosti sa Bezdanski salaša, Gradine i Sombora imali su svoja počasna mista. Znalo se i posebno misto za svećenike, Crkveni odbor a svakako i za vridne muzičare.

– Na sam dan svečanosti, a bila je to uvik nedilja, skupili bi se domaćini Dužionice oko polak deset. Gosti sa okolni salaša bi stizali oko deset sati. Posli do-

maćinskog dočeka gostivi uz nazdravljanje čašicom rakije il soka, formira se kolona parova po određenom redu. Prvo su išla dica u nošnji, od najmlađi pa do stariji a za njima bandaš i bandašica s krunom od žita – „vincom”. Za njima idu gostujući bandaš i bandšice sa svojim parovima iz drugi salaša a kolona se završavala parovima domaćina, cura i mamaka i to po redu od niži do najvišnji na začelju svečanog prošiona. Iza parova u nošnji išla su čeljad na misu u kape-lu.

Nakom mise, po istom redu išlo se na slikanje. Obavezno su se slikali po parovima, pa onda velike zajedničke slike za uspominu na Dužionicu.

– Slidilo je igranje bunjevački i srpski kola. Među parovima bilo je i vrsni igrača iako viština igranja nije bila najvažnija. Igralo se srcom. Slidila je svečana užna i to najčešće živinska supa, za koju su se postarali domaćini obično bandašica, i svinjski il juneći paprikaš koji je obično davala crkva. Za slatke i slane kolače koji će se služiti, cure učesnice Dužionice su se postarale. A momci su se postarali za plaćanje pića služnog na Dužionici. Astale su služili mladi koji nisu bili u nošnji. Sviraci su svirali za vrime užne svećenicima i Crkvenom odboru, a posli nji sviralo se bandašu i bandašici.

– Oko četiri sata Crkveni odbor i svećenici se kreću kući i njima u čast bandaš bi naredio da se odigraju kola. Mladež bi tad slobodnije nastavljala svoje veselje di se i igralo, pivalo a bome i popilo. Momak i cura u paru na Dužionici su bili u obavezi da u vrime igranja i za astalom uvijek budu zajedno. Bandaš je bio zadužen da veselje protekne u najboljem redu. A kako je vrime odmicalo, i momci su uz nazdravljanje bili sve veseliji i bućniji. Bilo je i cura koje su znale lipo zapivat, zaigrat a i popit. Pridveče bi se odigralo još u nošnjama kolo za pristigle goste na igranku. Tad bi se prisvukli na obližnjim salašima. Mladi u paru su bili u obavezi da odigraju još jednu igru sa svojim parom i tako bi završili svoju obavezu po protokolu Dužionice. Velikom igrankom slavlje bi trajalo do kasno u noć.

– Sutradan posli podne kad se odmoro, momci vraćaje klupe, stocove i katlanke sa kotlovima koje su uzajmili iz salaša a cure spremaje salu i oko nje.

– Slideće nedilje obično je bila Dužionica na drugim salašima, na kraju sezone u Somboru u velikoj crkvi Sv. Trojstva bila je završna Dužionica sa najvećim brojom učesnika sa svi salaša.

Koja su vam najlipša sićanja sa Dužionice?

– Sa 18 godina bio sam bandaš sa Katom Budimčević sa Bez-

danski salaša i kako se sićam bio sam ja prvi bandaš u paru sa bandašicom koja je bila iz drugi salaša. Posli moje vojske imo sam tu čast da budem bandaš na završnoj Dužionici u Somboru i to sa Marinom Matarić. Moje zadovoljstvo i čast bili su i veći jel sam tad posli sedam godina neodrža-

vanja završni dužionica uspio okupit mnoge parove sa okolni salaša Nenadića, Bezdanskog puta, Gradine pa i samog grada Sombora.

Uslidile su godine kad se na crkvena vrata prija parova uvukla tužna politička situacija...

R. P.

ODLOMAK IZ ROMANA GABRIJELE DIKLIĆ (I)

Snaš Kata na mrginju

I ROĐENJE

PRIJA TERMINA,
AL NA VRIME

Posli nekoliko vlažni i magloviti dana vrime se naglo prominilo. Dunio je gornjak i do uveče je dobrim isušio zemlju. Noćom je vitar utijio, al ladan ajer kojeg je dono, kako su ljudi kazivali „s Karpata“, nagovištavo je da će se rano zazimit. Da je te noći, krajom oktobra 1940. godine, kogod prošo širokim progonom đurđinskog puta primetio bi da je na salašu bać Mate Kolar, cilu cilcatu noć gorilo svitlo u obadvi sobe i u kujni. Samo niko nit je prolazio, nit tumaro selom. Ljudi se nisu čestito odmorili od poljski poslova, jesenskog oranja, sijanja i dovoženja kuružne i sadivanja u badnjeve, a za vandrovke, komšijske divane i kartanje bilo je rano. Oni su počinjali s prvim snigom digod oko Svete Kате.

Bać Mate je imo šezdesetak godina, a salaš je napravio prve godine kad se vrlo mlad oženio. U to vrime bio je odmaknut od posljednji kuća u selu, al vrimenom, selo se proširilo pa je njegov salaš pridodat sokaku, samo što su druge kuće bile nuz put a bać Matina dobrim uvučena. Njega su zvali Kolar, ne što mu je to prizime, već mu je to ostalo od pokojnog dide koji se bavio kolarskim zanatom. Sinove mu taj zanat nije zanimo, al najstarijeg unuka Matu jeste. Pomago je didi, i još ko čavrgan dosta tog naučio. Kad je bio stariji, počeo se baviti pošivanjom salaša i staja trskom a kolarski zanat je zapostavio. Samo pokatkad, većinom zimi, latio bi se manji kolarski poslova, popravaka, i to ne za bogzna kaku zaradu, već da kome u rodu i komšiluku pomogne. Bio je na gla-

su majstor za poso s trskom i ko takog su ga zvali svud po okolici a često i u varoš. Od te zarade se moglo lipo i dobro živit, pa na salašu nije odranjivo josag, samo za se, a ni konje nije držo. Rad njegov su, kad je tribalo, dolazili, a posli završenog posla vraćali zaprežnim kolima. Bać Mate je upozno tušta svita svakojake ćudi i naslušo se kojekaki pripovidaka iz života. Znao se šalit, njegov divan je uvik bio zanimljiv. U poslu je bio tačan, dogovor poštivo, pa su ga ljudi cinili i uvažavali. Sa ženom Martom dobro se slago, oni nikad jedno drugom nisu kazli ružnu rič, nit su se priričili jel posvađali. Sriću njim je kvarilo samo to što nisu mogli imat dice. Odlazili su ko mladi kod doktora, travara i vračarica. Nisu žalili novce, al zabađavad. Svi su njim kazivali da se strpe i čekaju. Snaš Marta se, ko pobožna žena, obećala Gospi da će otić u Bili Aljmaš na misto njezinog prikazanja i obećanje ispunila. Odlazila je i u crkvu i na Bunarić, skrušeno se molila, nosila meduljicu Gospe s malim Isusom, al, eto, kazivala je da joj je taka sudbina naminjena i da od nje ne mož uteć. Znali su da naslidno nije, niko u familiji ni s jedne ni s druge strane nije bio brez dice. On više braće i sestara, ona isto, a i njevim udomljenim ćerima i oženjenim sinovima rađala se dica ko grozdovi. Da su znali, kad su bili mlađi da se njima neće nikad ispunit ta želja, usvojili bi siroće iz lelenca, al kad su prošle godine, za to je bilo kasno. Istina, u njevoj kući je uvik bilo dice. Dolazila dica iz rodbine na Materice, Božić, Uskrs i na sve veće svece, na prelo. Za vrime školskog raspusta pravljen je raspored kad će koje doć u goste. Svi odjadared nisu mogli jel toliko mista nije bilo za spavanje. Bać Mate i snaš Marta su

volili kad dođu, ugađali njim, a bilo je i novaca za šećer i sve što dica požele. Kad su odrasli i počeli se ženit i udavat, zvali su bać Matu jel za kuma jel za starog svata a on nije šporovo ni na darovini.

Zato su oni kad su već zašli u godine, kad bi u divanu spomenili starost i dvorbu, pomišljali da će se pridat kojem god mladom paru od toliko silne rodbine što su imali. Računali su da će za dvorbu bit dosta četiri lanca zemlje i salaš, a druga zemlja, po polak, da pripadne snaš Martinoj i bać Matinoj familiji. Prija dvi godine snaš Marta je naglo runila, obolila i ufriško, iznenada, umrla a da niko nije znao od čega. Bać Mate je polak zemlje dao njezinima kako su se za života udivanili. Bilo mu je zdravo žao što je osto brez nje tako rano. Teško mu padala samoća. Ostajo bi po nekoliko dana brez kuvanja, a sam nikad nije znao ništa od rane pripravit. Dolazila rodbina njezina i njegova da štogod porade po kući, operu košulje, pri-prave rane za zimu, skuvaju i ispeku ukiselo tista, to je zdravo volio, pa odu. Komegod bi se tribalo pridat, mislio je, al kome? Od toliko nji ispalo je da nema kome. Neudatjoj i neoženjenom neće, a s onima što su imali svoje familije, jel se nije mogo, jel tio, sporazumit. Koji su imali svoju kuću nisu imali rad doselit kod njegov, a njemu se iz svog salaša nije išlo. Ti koji bi pristali doć kod njegov, nisu mu bili po volji. Take koji se svadaju, zalcivaju i piju ne bi primio ni za živu glavu.

Pokatkad je pomislio da bi zdravo dobro bilo kad bi se njegov pomoćnik, Joso Fićok, „desna ruka“, kako je uvik za njegov divanio, oženio kakom dobrom i čestitom curom pa da se njima prida za dvorbu.

Josu, kojeg su ko i svu njegovu

familiju zvali prdaćnim ime-nom Fićok po didi Remiji koji je bio velik pijanac, bać Mate je upozno prija desetak godina kad su ga uputili na Fićokov salašić nuz vantelečki do, da od nji kupi trsku. Joso mu se oma dopo, vidio je da je zdravo okretan i da se razumi u trsku. I ne samo to. Bać Mate se nikad nije privario u procini, bio je uviren da je pošten i pouzdan. Posla je u to vrime bilo tušta da nije mogo dat odvida, a stalnog pomagča nije imo. Većinom su mu pomagali ljudi kod koji je radio, al s trskom triba znat radit što nije svaki znao. Oma je pito Josu:

– Jel bi ti momče, ako ti se baćo složi, tio radit sa mnom na pošivanju i pokrivanju trskom?

– Mož – izletilo je Josi oma, a kad je pogledo baću, a ovaj klamnio glavom, nastavio je – samo vi kažite šta triba i di triba.

Joso je bio najstarije od šestero dice Martina Fićoka. Bili su puka sirotinja. Samo, kazivali su ljudi, nisu siroti od Boga, već čerez lude glave pokojnog njim dide Remije. Fićok su ga prozvali po tom što je zdravo volio mijanu, a kad bi odlazio u nju, kazivo je da ide samo na fićok rakije. Nije on bio ne znam kaki velik gazda, al da je samo to što je imo sačuvo mogo je sinove malko ispomoć da dođu do svojeg krova nad glavom i da štogod taluju posli njegove smrti. On je za života sve proćerdo, i da je poživio duže dotiro bi do prosjačkog štapa. Bać Martin, njegov sridnji sin, na talovanom jutru ženine zemlje na gredi više dola, napravio je mali salašić koji je imo samo jednu sobu i kujnu. Joso je ko dite bio svinjar kod gazda a posli išo, ko i otac mu, u nadnicu, i radio teške poljske poslove. Ni zimi se nije odmaro. Rame nuz rame s ocom je, kad se do zaledi, išo kosit trsku. Poso nije

izbiro a nije mogo ni gazdu, išo je, jel je moro, tamo di ga zovu. Nije bilo dosta što otac radi, i dica su radila poslove za koje su po godinama bila kadra, a na Josu, najstarijeg, palo je, vrlo rano, teško i mukotrпно nadničarsko brime.

Njemu se činilo da je bać Mate dobar čovik, a kaki god da je, mislio je, bilo bi dobro da ne idem od jednog do drugog gazde.

– Tribalo bi već u ponediljak, došla bi kola rad nas. Znaš li di ja stojim?

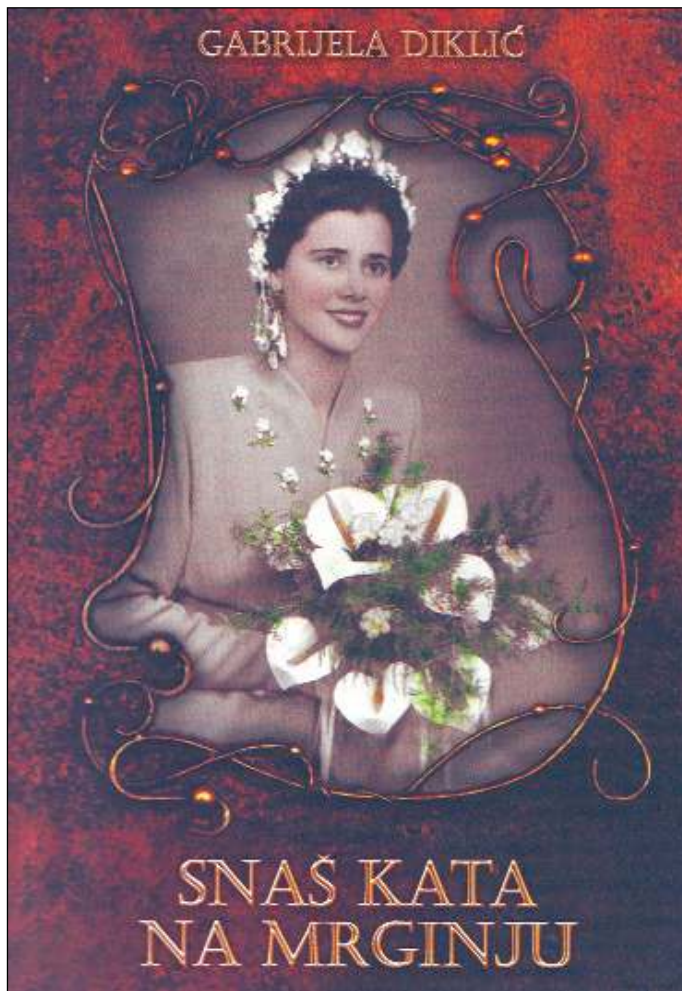
Joso je potvrdio a u divan se umišo bać Martin.

– Ne marim, Joso nek ide s vama kad god triba, al ne bi bilo zgoreg da liti, ko i do sad, ide u ris. To je vrime kad mož zaradit godišnji kruv, pa ga je šteta propuštiti.

U ponediljak je Joso stigo do bać Mate na vrime i od onda su nji dvojica zajedno radili. Joso je bio poslušán i friško se uverto u zanat a bać Mate je to cinio i davo lipu zaradu. Samo liti, za vrime risa, Joso je išo u risarsku bandu da zaradi kruv. Malo po malo, kako su godine prolazile i Josina braća i sestre su počeli zarađivat, salašić su proširili na još jednu sobu, a isprid, na fajer, napravili su s jedne strane špajc, a s druge kujnu. Više od tog se nije moglo. Moždar se i moglo, al su poslidnje dvi, tri godine dio Josine zarade mećali na stranu. Kad već deran tako dobro zarađiva, nije red sve potrošit, a da on kad se danas-sutra oženi nema baš ništa. Za zemlju nisu imali novaca, bila je zdravo skupa, al su taj komadić rodne, dolske zemlje pod salašom ishasnirali za sadnju svakogakog zeleniša.

Joso se zdravo lipo slago s bać Matom, zanat je brzo savladio, a zimi kad nije bilo posla s trskom, bavili su se sitnijim kolarskim poslovima i pravili sapišta i drugog što je naručivano. Nabavio je bać Mate i novijeg alata, pa su nji dvojica i zime provodili zajedno i radili u radionici koja je bila izmed litnje kujne i košare.

Kad je Joso s puni dvadeset se-

dam godina, na Marin dovo mladu, a bać Mate je upozno tog prolića dok je s Josom popravljio trsku na njegovom salašu, rišio je da njim pridloži da se prisele kod njeg. On će, kazivo je, radit dok bude mogo, a kad dođe starost da se oni o njim staraje, a on bi njim salaš i četri lanca zemlje ostavio testamentom.

Pristali su, i te, 1940. godine, posli risa, Joso i Tilka su se priselili kod bać Mate. Zapravo ni nisu imali šta selit, sve što su imali stalo je u bućure. Samo su prineli par prasica dobijeni u dar od kuma. Poneli su i novce koje su Josini mećali na stranu od njegove zarade i čuvali mu. Bila je to lipa svotica koja njim je, na početku životnog puta značila pravo bogatstvo.

Mladi su se oma po dolasku litali posla. Pomazali su salaš i spolja i iznutra i doveli u red veliku bašču prid salašom koju niko nije uređivo od kad je snaš Marta umrla. Tilka je sredila kuću iznutra, danima

prala, peglala i pravila razmištaj pokućstva. Bać Mate je tio da od velike komare, što je bila nuz litnju kujnu i radionicu, njemu urede sobu a da oni budu u salašu. To nji dvoje nisu tili ni da čuju, već su njemu naminili patosiranu čistu sobu i u njoj napravili okruglu peć s bankom u koju se ložilo ko i u stajaću iz pododžaka. Već se primećivalo da je Tilka noseća i da će se familija proširit.

Komšijama i rodovima bać Mate je kazivo:

– Moždar je rano za falu, al ne da sam zadovoljan kako me poštivaje već od Boga ne možem želit bolje. Sad, Josu sam znao, al nisam bio ciguran da mu je i mladica taka. Baš redovno čeljade, nit je ola, nit maza, zna se iz kake je kuće, al to se po njoj ne primećiva.

Tilka i Joso su srićan događaj, rođenje diteta, čekali digod pri kraju novembra, al je Tilka gleda-

la da isprija popripravlja sve što će joj tribat. Oprala je kortašce koje je pokojna snaš Marta hasnirala za oprane košulje i koje je bilo rasušeno pa je na nikoliko misti propuštalo vodu. U puklotine je ugrurala krpice postava i držala u njim vode nikoliko dana da zabrekne. Kad god je imala vrimena od komada parketa i ubiljenog postava kojeg je bilo u kući, iskrojila je i dala da joj u selu sašiju nikoliko košuljica i kapica, bilu šlingovanu navlaku za dunjicu i porube pelene. Ti dana završila je i cveterčić i vunu kapicu s gombom. Još prija se dogovorila sa snaš Marom, ženom koja je pomogla tolikim ženama da na svit donesu dite, da dođe i kod nje kad zatriba.

To večje Tilka je ostila nike znakovke koji su, kako je slušala od žena, ukazivali da bi se porođaj mogo desit i ranije. To je uznemirilo. Pa, nije još vrime – mislila je paštreć se da ostane pribrana. Joso je oma oćo rad snaš Nanće, prve komšince, starije žene čija je snaja prija podrug miseca rodila, da bude s Tilkom i odjurio u selo kod snaš Mare.

Snaš Mara je u kući uvijek imala pripravljenu saćuru u kojoj je bilo spakovano sve što je tribalo za porođaj. Oma je s Josom krenila. Jedno vrime, tamo di je jarda bila šira, koracali su uporedo, al je Joso pružio korak pa je ona počela zaostajat. Zato, kad se jarda počela sužavati, Joso je snaš Maru puštio naprid. Progovorili su samo po koju rić, on je mislio da bi j divan mogo usporit.

– Ta, stignićemo mi – kazla mu je **– ništa se ne boj!**

– Ne bojim se da nećemo stignit, već me ništa stra od tog što još nije termin – prizno je Joso šta ga mući. Srdio se sam na se što su mu se misli stalno vraćale na slučaj kad je njegovoj najmladoj teti umrlo dite rođeno prija vrimena.

– Ako je za život, a daće Bog da jeste, ostaće! Čekate prvo dite, pa je to za vas što god novo, a vidićeš kad dođe drugo, treće, pa tako redom, neće bit ni strava!

Ladan vitar zavlacio se u odiću, pa su i jedno i drugo odvrnili galire i skopčali pucad da ji ne produva. Kad su stigli, snaš Mara je ušla u sobu, a Josi naredila da potpali šporelj u kujni da uvijek na njim ima vrile vode. Pito je jel treba založit i u peć a ona je potvrdila i dodala:

– **Al samo snop ogrizina!**

Uradio je kako je kazano. I dok je svaki čas prolazio od pododžaka do kujne i natrag, zastajo bi i oslušljivo. Čuo se divan, na tren čak i smij. Ušo je kod bać Mate, da prikrati vrime, progovorio koju rič, pa odlazio u kujnu da zapali duvan i baci koju čutku u šporelj, onda se vraćo, al ga nigdi nije držalo misto.

– **Idem, moždar bi Vi spavali** – kazo je bać Mati.

– **Ta sidi, di ćeš, ništa mi se razbio san, naspavaću se, sutra je nedilja.**

Prošla je ponoć kad je Tilka počela jojkat, prvo slabo pa sve jače i glasnije. Snaš Mara joj je ništa kazivala, al nije mogo razumit šta. Izašo je prid kuću, stoji zamišljeno i palio ko zna koju po redu cigaretlu.

Trgo ga je dičji plać pa je uletio u ambetuš.

– **Curica je**, doviknila mu je snaš Nanča iz kujne dok je grabila vrilu vodu iz većeg u manji lonac i dodala – **Vidićeš je kad sve bude gotovo, kad je okupamo i povijemo, zvaćemo te.**

– **Žensko je** – saopštio je bać Mati oma s vrata.

– **Nek je živa i zdrava, a fala Bogu da sam doćeko da se u ovoj kući čuje dičji plać!**

– **E, pa laku noć!** – kazo je Joso, a bać Mate mu uzvratilo.

Joso, koji je volio dicu, od sveg srca se obradovo. Želju za potomstvom, čini se, pojaćo je stra da će, moždar, izgubit Tilku i da bi se ona, dogod ji ne veže dite, mogla vratit svojim.

Posli čekanja koje se njemu učinilo ko vićnost, zvali su ga u sobu da mu pokažu ćer. Snaš Mara mu je dodala dunjicu i nasmijala se:

– **Prija termina jeste, al je na vrime. To ste se vi u računu mal-**

ko privarili. Curica je velička, vidi se da je za život. Ko jabuka je, a lipa ima na koga bit.

Snaš Nanča je uzela korto i bućur s prisvućenim navlakama, a snaš Mara joj otvorila vrata, pa je i ona izašla iz sobe. Joso je gledao to rumeno lice što je izvirivalo iz dunjice obavijeno bilom šlingovanom kapicom. Ispod nje se nazarala crna kosica. Spavala je pa joj oči nije mogo vidit. Onda je s dunjicom prišo krevetu i lagacko je, ko da je od cakla, spuštio na krevet kraj Tilke.

Znao je da će koja od žena učufriško u sobu i da neće bit dugo sami, a toliko tog joj je tío kazat, kako se staro očel sve bit u redu, kako mu je žao što se cigurno zdravo namučila, čuo joj je glas, a pomoć joj nije mogo. Sve ono što nije kazo, ona mu je pročitala u očima. Na tren su se gledali ko onda kad su se upoznali i dopali jedno drugom. Pružio je ruku, pomilovao joj čelo i zagladio kosu. Već su čuli kako koja od žena koraca kad je Tilka upitala Josu:

– **Šta misliš da nam se curica zove Kata makar nije rođena oko svete Kate?**

– **Kako ti oćeš, ne marim, Kata je meni baš lipo ime.**

– **Pa, eto, nek bude Kata!** – kazala je Tilka naglas, pa su to čule i snaš Nanča i snaš Mara.

– **Naša se mala Kata umorila od puta, pa je triba puštit da spava. I ti baćo sad možeš otić spavat, a nas dvi ćemo bit s Tilkom** – dodala je snaš Mara.

Kad je svanilo, komšinca je očel kazat svojim da se rodila Kata i da naredi da upregnu konje u kola da Joso mož odnet snaš Maru kući i da ne mora zupat pišće čak na Vantelek rad svoje matere. Snaš Mara je na odlasku kazala da je sve u redu, da je sa svoje strane uradila sve što je tribalo, al će zato još došetati posli podne da ji obađe.

– **Za dojenje sam Tilku uputila kako i šta da radi. Ti Joso možeš smlaćit peć, al nemoj pritirat, nije dobro ni kad je zdravo vruće.**

Nji dvoje su sili na kola, a snaš Nanča je ostala s Tilkom na čijem je licu radost najdared zaminila tuga. Uzdanila je duboko i teško, a oči su joj bile pune suza. Požalila se:

– **Eto, njegova će mater doć, a di su moji? Ni znat neće da imadu unuku, i da su postali dida i majka. Ne kažem, nije svekrova rđava žena, eto, i vi ste mi tu, i snaš Mara mi je pomogla, al šta to vridi kad mi niko od moji neće vrata otvorit ko da sam sirotica.**

Nije mogla zadržat suze, tekle su potokom. Jecala je iz sveg glasa.

– **Nemoj se žalostit, to ne valja u toj postelji** – misleć na porodiljsku, umirivala je snaš Nanča i dodala:

– **Ta popuštice i tvoji, ta neće se, valjda, srdit do vika. Nije ni njevo srce od kamena, a da će doznat da si rodila curicu, i to još danas, to ti obećavam. Znam kome ću javit pa da njim odnese glas. Mani se plakanja, već kaži šta da donesem pa da rućaš. Tilka nije osićala glad, al je na nagovor uzela pladanj udrobljenog mlika.**

Joso je otkaso kod svoji i još s kola se pofalio:

– **Imamo curicu Katu!**

– **Bože, kako je, zlato majkino, požurila pa nas iznenadila! Dobro što sam prija koji dan skinila ljuļu s tavana i ošikarila je. Sad ću ja, Joso, oma bit gotova, pa da idemo što prija, jedva čekam da je vidim** – kazala mu je mama i požurila da pakuje kotaricu i nusput još da onima što ostaju naredi šta triba sve poradit po kući. Bać Martin nije bio kod kuće, al su Josine sestre i braća koje je ta vist obradovala, istrćali prid kuću da čuju još koju rič od Jose. On nije ni ulazio unutra da ne ostavlja konje. Žurilo mu se i čim su natovarili ljuļu krenili su. Mater je obukla ruvo koje je oblačila kad ide u crkvu jel u varoš, a poslendansko pnela u bućuru. Nusput se raspitala kako je prošlo, ko je Tilki pomogo, jesul dobro ona i ditešće a onda i o kojćemu drugom. S Jo-

som, ko s najstarijim ditetom uvijek volila divanit i uvažavala je njegovo mišljenje kad bi se oko čega dvoumila. Sazrio je rano, pa se s njim moglo divanit ko s odraslim i kad je bio deranac. Otkako se oženio pa očel falio joj i tušta puti ga je spomenila. Dolazio je on, al uvijek na kratko u žurbi, nikad dosta vremena za razgovor. A čim ode, pomislila bi, nisam mu kazala ovo jel ono, zaboravila sam ga pitat o ovom jel onom, i onda ga opet danima čekala. Začas su stigli.

Dok je pitala Tilku kako joj je, pogled joj je bio prikovan za dite, njezino prvo unučel.

– **Di si ti, zlato moje, al si obradovala majku, tete i strićeve! Dida još ni ne zna da si se rodila. Nisam ti ništa, rano moja, donela, al nastaraće se majka da ti što-god kupi. Tebi sam, Tilka, donela nekoliko tunja s naše voćke. Vidi što su žute, a što lipo mriše!**

Poredala je tunje po dolafu, a onda očel u kujnu da promini ruvo. Zasukala je rukave i oma se latila posla. Pitala je tribal još što-god uradit i pošla pristavljat užnu.

– **Ne pitam za bać Matu, jel vidio curicu?** – pitala je kod vrata.

– **Zna da se rodila, bio je budan do prid zoru, pa moždar još spava, al pogledaću** – uzvratilo je Joso.

Bać Mate je ušo, prišo lagano do astala, nikako se ustručavo prič krevetu. Sio je na nagovor, na klupu, što je bila nuz drugi krevet i popio čašicu rakije u Katino zdravlje.

– **Daj Bože da bude zdrava i srićna, i ona, i roditelji.**

Onda je iz džepa izvadio čistu maramicu, malko razmoto, iz nje uzo dukat i metnio na astal.

– **Ovo nek bude njezino, a za ovo,** – pridodo je iz džepa nekoliko na polak prisavijeni novčanica – **kupite joj što-god što će joj tribat** – kazo je.

Tilka i Joso su mu kazivali da nije tribalo, zafalili, a onda je Tilka kazala, dirnuta bać Matinim darom, jel to nisu bili mali novci:

– **E, da znaš, Kate, kako te je dida Mate lipo darivo.**

– Ni mi bilo suđeno da budem bačo, al ću, eto, bit dida – nasmi-
jo se on, a u očima su se caklile su-
ze.

Ni dida Martin nije te nedilje
posli užne prilogo, ko što je imo
običaj, već se pišće uputio u Đur-
din. Imo je sriću, pono ga je čovik
iz šora. Ispunila mu se želja da vidi
unuku još prvi dan.

Svekrova je ostala nikoliko dana,
a snaš Mara je dvared svratila da
prikontroliše pupak. Tilka se pri-
digla, kuća je bila bogatija, bilo ji je
sad više.

U Katinoj krštenici pisaće 25.
oktober 1940. godine al to za nju,
kad odraste, neće imat naročit
značaj. Nije u to vrime bio običaj
obilježavanja rođendana. Njoj će
čestitat imendan „Svetu Katu” koji
pada tačno misec dana posli rođe-
nja.

II PORIKLO

ČOVIK OD RIČI

Ento Tunišin, Tilkin otac, bio je
med nikoliko najbogatiji ljudi u
Žedniku i važio za vrlo viđenog čo-
vika. Nadimak mu osto od pokoj-
nog dide Tuniše koji je bio bogat
čovik. Entin otac Marko, ko najm-
lađi sin, osto je na starini i talovo
najveći dio bogatstva. Umro je
mlad i sve ostavio sinu jedincu.
Dida Tuniša je bio dugačkog vika,
pa kad mu je sin umro, unuka mu
Entu, ljudi su prozvali Mali Tuni-
ša. Kazivali su da većma naliči na
didu neg na pokojnog oca. Kad mu
je i dida umro, ono Mali se izgubi-
lo, svi su ga znali samo po nadim-
ku Tunišin, a prizime mu je jedva
ko i znao. Nasliđio je bogatstvo od
starine a znao je upravljat i vodit
gazdašag ko malo ko. Osim izop-
ravljanog salaša koji ni po čim nije
zaostajo za varoškim kućama i kraj
kojeg su, naobaško u drugoj avliji,
bili manji salaši za kočijaša, gove-
dara, i druge rabadžije, a koje su
ljudi sve zajedno zvali Tunišin ma-
jur. Imo je oko sedamdeset lanaca
zemlje, dvi mašine za vršidbu i ku-

ću u varoši blizo Velike crkve. Zdravo rano, moro je priuzet brigu i staranje o imovini, i to mu je, kako se vidilo, išlo od ruke. Imo je samo sestru Pavku koja se nikad nije udavala i koja se, kad njim je mater obolila, s njom priselila u varoš. Bać Ento je sa ženom i dvi ćeri živio više na salašu neg u varoši jel, kako je znao kast, ne mož se imanjom upravljat ako ti nije prid nosom.

Tunišin majur nije bio ni blizo grofovskim imanjima, al se ko salaš ubrajo med najveće. Bio je na gredi, malko uvučen od glavnog puta, al se i otaleg vidilo da je velik, na tri zida, izidan cigljama. Njeg je napravio gazda Entin otac kraj manjeg didinog salaša. U starom, i u jednom malom, stale su tri rabadžijske familije. Do njeg su vodila dva puta: prvi kroz kapiju, koja je bila otvorena. Tu nije bilo josaga da se morala zatvarat. Ni trava na avliji nije bila ugažena, samo su se

vidili tragovi karuca koji su vodili do prid kuću i u širokom krugu spajali se u jedan put. S desne strane, nuz ogradu, je red visoki jablanova, a svud po avliji, osim ostavljenog prolaza za zaprežna kola, bilo je dračova, dva velika ora, dud i vočke. Prid kućom, iza sedamosam redi cigalja, pružala se bašča širine oko dva metera, ograđena niskim ofarbanim lecama zavrvas-
tim na krajevima. Kuća je bila velika, izdignuta na tri basamage a sastojala se od četri sobe, pridsoblja, kujne, špajca i jedne omanje odaje nuz kujnu di je bio astal za peglanje košulja, i veliko korto di su se čeljad prala. U pridsoblju je bio ozidan ulaz u podrum s velikim katancom i vratima nakoso poleanutim. U podrumu osim roljke, bilo je buradi s vinom i pleteni boca s rakijom. Na zidovima su učvršćene široke police di se zimi ostavljalo voće i kojšta drugo da ne smeta u kući.

Sav josag, konji, krave svinji i ži-
vina, bio je razmišten u drugoj, ra-
badžijskoj avliji i oni su se o njim
starali. Znalo se šta moraje radit da
odrade za to što stoje u salašu, a
sve što je bilo priko tog obaško se
računalo.

Kod gazda Ente se red u svemu
moro znat. Svaki ugovor oko ku-
povine i prodaje i dogovor s nad-
ničarima je poštivo, pa makar bilo
i na njegovu štetu, a to je zahtivo i
od drugi. Oni koji su za njeg radili
znali su da traži tačnost, da sve
mora bit „pod konac” al su znali i
to da će zarađeno dobit na vrime,
u rani jel u novcu. Imo je običaj da
svaku pogodbu završi ričima:

– Tako, el nikako.

Onaj ko je bio vridan, radan i ta-
čan tom nije smetala gazda Entina
ćud. Oni koji se u take ljude nisu
ubrajali, kod njeg nisu ni srtljali.

Dok je ko momak bio, visok i ta-
nak, vrimenom se razranio i puštio
brkove, a gusta crna kosa počela
mu je pomalo sidit. Glas mu je bio
dubok, pa se činilo da uvik viče.
Nije kogod od ukućana jel nadni-
čara mogo štogod uradit misleći
da on to neće vidit, jel njegovom
oku nije moglo ništa promaknit.
Laž kod njeg nije prolazila, al ako je
kaka nevolja snašla ljude koji su
kod njeg radili uvik je pomogo. Ni-
je bio baš razgovorljiv, al ono što je
kazo iza tog je uvik stao.

Važio za čovika od riči, i po tom
je bio poznat i cinjen. Ko ugledan i
bogat čovik, a priko škulovane bra-
će od strica, imo je pristup u društ-
vo velike varoške gospode. U poli-
tiku se nije mećo, al ako mu se ka-
ka politička ideja jel zamiso dopala
podržo je i novčano podupro brez
velike pripovitke. Sve je odlučivo
brzo, brez dvoumljenja. Za njeg je
postojalo samo pitanje „el – el”,
sridine nije bilo.

Ni sa ženom Stanom nije vodio
dugačke divane, nit je nju za čeg-
gagod štogod pito. Njezino je bilo
da sluša, i to joj je bilo jasno još od
prvog dana.

– nastavlja se –

BITI SAM I BITI USAMLJEN, DVE SU RAZLIČITE STVARI

Svako ima svoju samoću

Većina ljudi ne voli samoću što je i prirodno pošto svako voli da negde pripada, da sa nekim podeli reč, radost, strah, tugu, šaljivicu kafe...

Neki se uzasavaju i pri samoj pomisli da žive sami, pa stalno traže način da to izbegnu. Ima i onih koji samoću doživljavaju kao manu, nesreću, slabost, ličnu nesnalžljivost, nesposobnost za život. Međutim, samoća nije mana, samoća je jedno prirodno stanje u kome se svako može naći. Šta više, to je iskustvo koje svako mora da prođe u jednom periodu svog života. Jer, kako piše u Knjizi propovednika, „**Sve-mu ima vrijeme i svakom poslu pod kapom nebeskom ima vrijeme – vrijeme kad se gradi i vrijeme kad se razgrađuje, vrijeme plaću i vrijeme smehu, vrijeme kad se voli i vrijeme kad se mrzi, vrijeme kad se radi i vrijeme kad se odmara, vrijeme kad se druži i vrijeme samoće...**”

Svako, prema tome, ima povremeno neko svoje vreme samoće bilo da je ona prirodno nametnuta gubitkom partnera ili svojih bližnjih, ili je samoća sopstveni izbor. Inače, primećeno je da danas ima sve više ljudi koji žive sami. U jednoj svetskoj statistici je objavljeno da skoro trećina ljudi na ovoj našoj planeti živi sama. Osvrnemo li se oko nas vidimo da i u našem okruženju ima sve više onih koji žive sami bez obzira na pol, starost ili obrazovanje.

Naravno, to ne znači da se svi oni osećaju i usamljeni, jer samoća i usamljenost su dva različita pojma.

ŠTA JE SAMOĆA?

Samoća je pre svega fizička kategorija a usamljenost je subjektivan, psihološki doživljaj sopstvene izolovanosti od ljudi i tokova života što objek-

S druge strane, ima ljudi koji zaista žive sami ali nemaju takav osećaj. Ovo zbog toga što je samoća njihov izbor, oni su je osmislili i ispunili određenim sadržajem i zadovoljni su sobom i takvim životom. Poznato je da je „samoća udvoje” najgora vrsta samoće.

I koliko god da je samoća neprimerena čoveku kao socijalnom biću, ona može da bude ponekad i korisna, jer je to prilika da se čovek suoči sa samim sobom i da tako sebe bolje upozna. Povremena samoća može čak da bude i prijatna, pogotovo ako je čovek prirodom svog posla stalno okružen ljudima (lekari, psiholozi, profesori, novinari, šalterski radnici i dr.) Međutim, dugotrajna samoća zamara i remeti mentalno zdravlje, vodi u depresiju, jer u prirodi je čoveka da ima neke socijalne kontakte pošto su razgovor i razmena iskustva neka vrsta psihološke podrške koja je svakom čoveku potrebna.

Oduvek se verovalo da su samo stariji ljudi usamljeni. Međutim, danas je sve više usamljenih i među mladima. Dokaz za to su njihovo sve kasnije stupanje u brak, odnosno sve teže nalaženje srodne duše. Sem ovih površnih i svakodnevnih utisaka kod nas nema nekih pouzdanijih procena i analiza problema usamljenih ljudi. Zna se, doduše, da se u našoj zemlji u poslednjih deset godina od 100 brakova 60 završavalo razvodom. Zna se

itvno i ne mora da znači. Dru-gim rečima, čovek se može osećati usamljenim i onda kada je okružen porodicom, društvom, čak masom ljudi.

takođe da je u istom periodu mortalitet stanovništva značajno porastao što je dovelo do prirodno uslovljene usamljenosti jednog ili drugog partnera. Nema sumnje da su depresivno okruženje i višegodišnja izloženost stresovima takođe doprineli ovoj pojavi. U ovom opštem materijalnom, duhovnom haosu ljudi su postali zatvoreniji, ranjiviji i nezadovoljni. Zbog nemogućnosti da zadovolje svoje egzistencijalne, psihološke i kulturne potrebe ljudi su izgubili volju za kontaktom, razgovorom i druženjem, a kad toga nema onda je samo jedan korak do usamljenosti.

Inače, ljudi različito doživljavaju osećaj samoće. Ženama ona teže pada jer su za njih nečija podrška, ljubav i pripadanje nekome najvažnije životne vrednosti. Pa ipak, one lakše rešavaju taj problem, od-

nosno, one umeju da bolje osmisle svoje vreme raznim aktivnostima nego muškarcima. One se lakše i „pokrenu”, izlaze i druže, što im olakšava samoću, dok muškarcima to teže pada, mada objektivno oni teže doživljavaju samoću jer je većina navikla da neko brine o njima.

Sve u svemu, samoća nije mana, to je prirodno stanje koje svako povremeno doživljava. Međutim, važno je ne „ukopati” se i ne „udubiti” u svoju samoću, jer čovek je pre svega društveno biće, on treba da se druži, da voli, da radi i saraduje sa drugima. A kada nam život „priredi” neku samoću ne treba paničiti, nego je treba shvatiti kao dar prirode koja nam tako obezbeđuje vreme za prikupljanje nove energije i novi zalet u jedan zreliji i još jednim saznanjem obogaćen život. **Desa Kujundžić, psiholog**

UVELIKO TRAJA SEZONA NA SUBOTIČKOM HIPODROMU

Ispratili Milju, čekaje Dužijancu

Posli dugačke zimske pauze konjari iz Subotice i okoline su jedva dočekali malo lipše vrime pa da subotički Hipodrom otvori kapije. Odgajivača rasni kasački grla još uvim ima u ovim krajevima, a ljubitelja konja još više.

Ekonomska kriza koja je dobrim protresla sport nije zaobašila ni Konjički klub Bačka. Ipak, uspili su se skupiti novci za početak sezone, a dosad su održana četiri trkačka dana. Od otvaranja sezone svaki naredni je bio najbolji, a sotim u skladu je krajom juna najbolji ovosezonski dan bio u okviru tradicionalne „Subotičke milje“.

Trka koju je zamislio i realizovao **Zvonko Bogdan** već je godinama unazad jedna od najbolji. Tako je bilo i ove godine, a u cilom trkačkom danu je bilo čak dvanajst kasački trka.

Sama Milja je bila podijeljena u dvije velike grupe, na konje domaćeg odgoja i one koji su uveženi iz inostranstva. I domaća i internacionalna Milja su vožene iz po dva trčanja, a zbrajanjem bodova dobijeni su pobidnici.

Kod internacionalaca se najveća borba vodila između **Fani Filoa** (Z. Bogdan) i **Adingtona** (B. Mukić). U prvom trčanju je Fani Filou bio bolji u fantastičnom finišu i steklo „pol poziciju“, no, u drugom trčanju ga je sudijiski kolegijum diskvalifikovao zbog pogriške u finišu. Adington je ostao ciguran do kraja i tako zabilužio ubidljiv trijumf. U ukupnom plasmanu je drugi bio **Bugati HBD** (Z. Ožvar), a treći **Samerlov** (S. Popov). Manje drame je bilo u domaćoj Milji. Tu je u obadva trčanja ubidljiv bio **Living Lajn** (B. Mukić) i sa dvije pobjede uz solidna vremena od 1:18,0 i 1:18,4, ostavio u ukupnom plasmanu iza sebe **El Prezidenta** (D. Katona), **Plejboja**

(B. Kečenović) i **Fantastik Lobela** (M. Oračić).

Rezultati – prva kasačka trka: Top Gan (B. Mukić) 1:23,6, For It Is Star (R. Njari) 1:24,3, Simano (V. Pribić) 1:27,4, Alka (Đ. Dornić) 1:27,8; druga kasačka trka: Darwin (T. Križanović) 1:22,2, Zuhatag (G. Petrović) 1:22,3, Dimitrije MB 1:24,0, Enola (L. Bajić) 1:24,2, treća kasačka trka: Pipi Duga Čarapa (M. Simin) 1:21,4, Nokia Venus (R. Njari) 1:22,0, Dukato (B. Mukić) 1:22,3, Arabela (A. Vereb) 1:22,7; četvrta kasačka trka: Kazanova (M. Simin) 1:17,4, Darumadar (A. Seke) 1:20,6, Aba (Z. Tasić) 1:20,8, Flajing Devil (Đ. Pridraški) 1:22,0; peta kasačka trka: Leon Hart (J. Hajnal) 1:19,9, Išala (L. Sokola) 1:21,4, Ideal BM (D. Blažin) 1:23,0, Agli Dak (V. Pribić) 1:23,4; šesta kasačka trka, „Internacionalna Milja“, prvo trčanje: Fani Filou (Z. Bogdan) 1:16,4, Adington (B. Mukić) 1:16,5, Bugati HBD (Z. Ožvar) 1:17,7, Her Ovn Čajld (D. Katanić) 1:19,7, Samerlov (S. Popov) 1:20,8; sedma kasačka trka, „Domaća Milja“, prvo trčanje: Living Lajn (B. Mukić) 1:18,90, El Prezident (M. Slavić) 1:18,3, Plejboj (B. Kečeno-

vić) 1:18,9, Fantastik Lobel (M. Oračić) 1:19,2; osma kasačka trka, „Fli-ger derbi“: Jegrevu (M. Slavić) 1:16,4, Gručione (G. Stamenković) 1:16,9, Atina SG (B. Tomić) 1:17,1, Triptronik (B. Mukić) 1:17,7; deveta kasačka trka, „Internacionalna Milja“, drugo trčanje: Adington (B. Mukić) 1:15,8, Bugati HBD (Z. Ožvar) 1:17,4, Samerlov (S. Popov) 1:20,0; deseta kasačka trka, „Domaća Milja“, drugo trčanje: Living Lajn (B. Mukić) 1:18,4, El Prezident (D. Katona) 1:18,9, Fantastik Lobel (M. Oračić) 1:19,2, Plejboj (B. Kečenović) 1:19,2; jedanaesta kasačka trka: Dakota (M. Merković) 1:19,9, Alonso (L. Roža) 1:20,6, Karola (B. Mukić) 1:20,8; dvanajsta kasačka trka: Ben Hit (I. Tumbas) 1:24,9, Lav SG (G. Petrović) 1:25,3, Lamarta (N. Čosić) 1:25,4, Lacio Star (B. Topalov) 1:25,8.

Dok su u Bačkoj ispraćali Milju, već su se okrenili dolazećem trkačkom danu. Pauza između dvije trke će biti dosta velika, al tako i priliči događaju koji je na redu. Naime, u subotu i nedilju, 24. i 25. jula, na subotičkom Hipodromu će se održati tradicionalne konjičke kasačke trke „Dužijanca 2010“. Trke u čast

proslave završetka žetelački svečanosti su najvažnije u svakoj sezoni Bačke. Kroz dva dana publika će moći vidjeti velik broj kasača. Već se zna da će tu nastupiti najbolji kasači iz Srbije, al ne samo oni. Tradicionalni gosti su Mađžari, a publika posebno voli vidjeti kasače iz Slovenije koja trenutno važi za jednu od najjači zemalja u ovom sportu u regionu.

Iako u vrime pisanja ovog teksta još nismo znali koja će grla nastupiti, za 42. izdanje Dužijance u Bačkoj najavljuju nedilju ko centralni dan Dužijance. U nedilju će se održati dvije Dužijance, za grla domaćeg odgoja i za ona koja su iz uvoza, i baš u nedilju bi trebalo da vidimo najbolje konje koji će ove godine protrčati stazom subotičkog Hipodroma.

Neće publika moći uživati samo u trkama. Biće tu bogat kulturno-umitnički program, ali i događaji koji slave saradnju čovika i konja, povorka svi učesnika, fijakeri, a za najbolje su spremjene tradicionalne nagrade, prilazni pehar, pokrivač za konja i velik žitni vinac koji simbolizuje vezu trka i najvažnije proizvoda sa zemlje – žita. **I. S.**

HOROSKOP ZA JUL

OVAN: Prva polovina miseca je period kad ćete uživati u poslu koji radite. Posli tog postoji mogućnost da krenete sasvim novim poslovnim putem. Na ljubavnom planu u drugoj polovini miseca očekiva vas nekoliko novi poznanstava, od koji jedno mož postat zdravo važno. Na zdravstvenom planu krajom miseca mož bit manji glavobolja i gutbitka apetita.

BIK: Poboljšanje na radnom mestu mogu očekivat osobe koje se bave pružanjem usluga po kućama ko majstori, domari, pa čak i trgovački putnici, koji prodaju uređaje za domaćinstvo. U ljubavi svi oni koji su u vezi el braku mogu sridinom jula doživiti neočekivane nesuglasice, nerazumivanja i pripirke s partnerom. Zdravstvena situacija stabilna.

BLIZANCI: I tokom ovog miseca bićete usmireni na zabavu i provod, što će dobro doć onima kojima je poso vezan za mesta za zabavu, sigre na sriću i rad s dicom. Čerez nedovoljno vrmena za emotivnog partnera, on će se osičat nedovoljno vridnim i odbačćenim, šta će javno i pokazat. Ne bi tribalo bit nikaki zdravstveni problema.

RAK: Ako očekivate kake novce oni bi mogli prispit krajom miseca, al ga neće bit dovoljno za sve vaše potrebe. Lako je moguće da čerez svojeg „kratkog fitilja” koji će doć do izražaja u drugoj polovini jula dovedete i sebe i emotivnog partnera u neprijatnu situaciju. Zdravlje dobro.

LAV: Retorika će vam bit jača strana na poslu i trudićete se da sve svoje probleme rišite razgovorom, al nadmenost i samoživost vas mogu dovest u sukob sa nadređenima. U kući ćete se truditi da sve svoje obaveze svalite na voljenu osobu i većim dilom uspivaćete

u svojim namirama. Zdravlje se poboljšava.

DIVICA: Bićete okrenuti finansijama i u svemu gledat profit, kako u stvarima, tako i u ljudima koji vas okruživaje, čerez čega se ljudi mogu distancirat od vas. U ljubavnoj vezi vam neće cvatat ruže i moguće su rasprave s partnerom sridinom miseca, al već kraj miseca donosi stabilnost i oko 25 jula moguće je kraće putovanje s voljenom osobom. Možete ositit depresiju.

VAGA: Na poslu bi bilo bolje kad bi se suzdržali nepotrebnih komentara i svoju konverzaciju sveli na minimum sa svim osobama koje vas okruživaje. Na ljubavnom planu u vaš život ulazi nova simpatija koja će vas znat cinit i lako je moguće brzoplet ulazak u vezu s njom. Bićete psihički prilično nestabilni.

ŠKORPIJA: Kako bi se izborili za svoje poslovne ciljeve bićete spremni i na fizički obračun. U ljubavi slobodne Škorprije će sridinom miseca imat priliku da upoznaju zanimljivu osobu, i to na radnom mestu. Bićete depresivni i bilo bi dobro ako bi svoju negativnu energiju uspili okrenit u štogod kreativno.

STRILAC: Okrenićete se prvenstveno poslu i radnim obavezama, a ako ste nedavno pokrenili svoj poso u saradnji sa prijateljom el kolegom, naredni dana možte očekivat veći novčani dobitak. Tokom većeg dila jula bićete u prilično skladnim odnosima s voljenom osobom. Priti vam iscrpljenost.

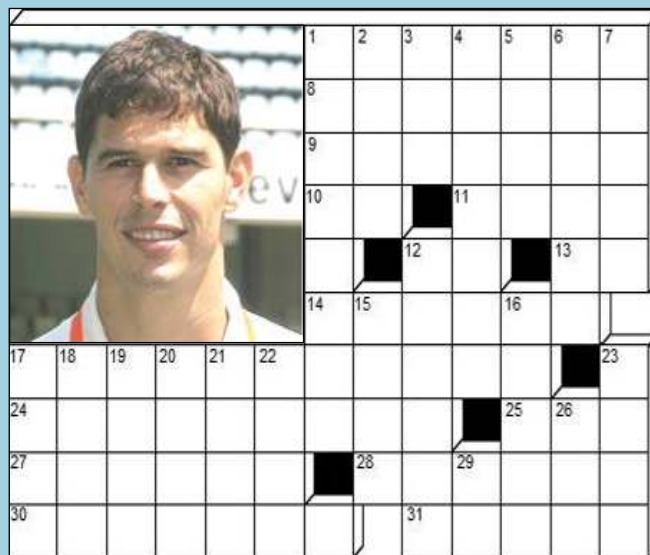
JARAC: Prva dekada miseca definisaće poslovne odluke koje ste u prithodnom mesecu metnili na razmatranje. Ljubavni odnosi biće sasvim korektni, al će postojat i teme koje biste radije ostavili za niko drugo vrime. Zdravlje izuzetno dobro.

UKRŠTENE RIČI

VODORAVNO: 1. Stanovnik države na Apeninskom poluostrvu; 8. Države u kojima vladar nosi titulu emira; 9. Glupava osoba; 10. Zlato (lat.); 11. Vanesa odmila; 12. Auto-obiluzje za Čačak; 13. Konj u narodnim pismama; 14. Marka sportske opreme; 17. **Naš fudbaler na slici**; 24. Vezano oko pojasa; 25. Jedan obrok; 27. Veliki vo; 28. Kozački poglavica; 30. Vrsta cvića; 31. Vrsta tropske biljke;

USPRAVNO: 1. Ukraš tila; 2. Vrsta ribe; 3. Krasan; 4. Rika u Aziji; 5. Budnost; 6. Makedonsko muško ime; 7. Rast iz zemlje; 12. Turističko mesto u Srbiji; 15. Pustinjski nasip; 16. Žensko ime; 17. Neupotribljavana; 18. Bod u nikim borilačkim vištinama; 19. Vrsta biljke (mn.); 20. Izuzev; 21. Koje ne voli radit; 22. Stupa, mužar; 23. Mira za težinu; 26. Car životinja; 29. Hemijsko obiluzje za srebro.

Dragan Tovačić

RIŠENJE IZ PROŠLOG BROJA:

VODORAVNO: izigrat, zabavno, vran, VA, e, RA-TEL, nn, are, ragbist, DUŠAN KECCMAN, a, v, eskadron, o, obit, bat, Kata, rekolonizator.

VODOLIJA: Početkom miseca možte očekivat veću svotu novca koji prvenstveno dolazi priko posla kojim se bavite, a mož bit u pitanju i niki vaš hobi. Kraj miseca nije najpovoljniji period na emotivnom planu, jel će partner bit prilično sebičan. Osim nervoze zdravlje bi tribalo bit dobro.

RIBE: Bićete puni pozitivne energije i volje za radom, premda se poslovne obaveze smanjivaje i imate tušta vrmena za opuštanje. Osićete veliki emotivni naboj i želju za prominama u ljubavi, al morate znat da za to nije najbolji moment, jel se kasnije možte kajat čerez tog. Bićete zdravi. **D. T.**

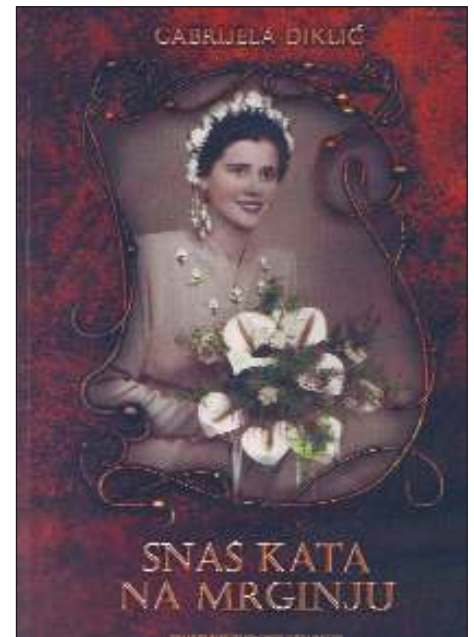
Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra

500 dinara

500 dinara

350 dinara

400 dinara

300 dinara

NOVO - 250

Knjige u izdanju Bunjevačkog informativnog centra možete naručiti na telefon 024/523-505, po navedenim cinama i nuz poštanske troškove.

